

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra filozofie a společenských věd

Vliv kontextu na argumentaci: případová studie debat prezidentských kandidátů

Bakalářská práce

Autor: Denis Kubíček
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání
Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Iva Svačinová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Filip Jaroš, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Denis Kubiček
Studium:	P16P0088
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Historie se zaměřením na vzdělávání, Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Vliv kontextu na argumentaci: případová studie debat prezidentských kandidátů
Název bakalářské práce AJ:	Impact of context on argumentation: case study of debates of presidential candidates

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude zkoumat vliv kontextu na argumentaci v případové studii televizních debat kandidátů na funkci prezidenta České republiky probíhajících bez účasti moderátora (Seznam TV). Využívat bude pragma-dialektický přístup ke studiu argumentace. Student představí základní přístupy ke zkoumání vlivu kontextuálních podmínek na charakter argumentace a klíčové pojmy pragma-dialektiky (ideální model kritické diskuze, čtyři fáze, typ komunikační aktivity, strategické manévrování atd.). Popíše explicitní a implicitní pravidla, jimiž se řídí diskuze prezidentských kandidátů bez moderátora a pokusí se formát uchopit jako tzv. typ komunikační aktivity, vzhledem k němuž můžeme v jednotlivých fázích diskuze očekávat konkrétní omezení kladená na přípustné podoby argumentace. Následně bude na několika případových analýzách prezidentských duelů zkoumat tato omezení a způsoby, jimiž se s nimi jednotliví aktéři pokoušejí vyrovnat.

van Eemeren, F. H. 2010. Strategic maneuvering in argumentative discourse. Extending the pragma-dialectical theory of argumentation. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins. van Eemeren, F. H. 2016. Identifying Argumentative Patterns: A Vital Step in the Development of Pragma-Dialectics. *Argumentation* 30(1): 1-23. Andone, C. 2013. Argumentation in political interviews. Analyzing and evaluating responses to accusations of inconsistency. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins. Mohammed, D. 2009. "The honourable gentleman should make up his mind". Strategic manoeuvring with accusations of inconsistency in Prime Minister's Question Time. Unpublished doctoral dissertation University of Amsterdam.

Garantující pracoviště:	Katedra filosofie a společenských věd, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Iva Svačinová, Ph.D.
Oponent:	Mgr. Filip Jaroš, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	27.12.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 16. 6. 2020

Denis Kubíček

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucí práce Mgr. et Mgr. Ivě Svačinové, Ph.D. za její cenné rady, trpělivost a ochotu při vedení mé bakalářské práce. Dále bych rád poděkoval své rodině za podporu, které se mi od ní dostávalo při jejím psaní.

Anotace

KUBÍČEK, Denis. *Vliv kontextu na argumentaci: případová studie debat prezidentských kandidátů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 65 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce zkoumá vliv kontextu na argumentaci v případové studii debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora, které proběhly před přímými volbami prezidenta České republiky v roce 2017 na zpravodajském webu Seznam Zprávy. Pro studium argumentace je užit pragma-dialektický přístup. Teoretická část práce se zabývá klíčovými pojmy a nástroji pragma-dialektické teorie argumentace. Práce představuje standardní model pragma-dialektiky, věnuje se ideálnímu modelu kritické diskuse a argumentační rekonstrukci. Práce se dále zabývá rozšířeným modelem pragma-dialektiky, představuje koncepty strategického manévrování a typů komunikačních aktivit. V následné analytické části práce je provedena argumentační charakterizace debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora jako typu komunikační aktivity za účelem identifikace omezení, se kterými se účastníci debat musí v rámci argumentace vyrovnat. V závěru práce je tento formát porovnáván s politickým interview jako prototypickým typem komunikační aktivity v politické doméně.

Klíčová slova: argumentace, pragma-dialektika, kontext, debaty prezidentských kandidátů, typ komunikační aktivity.

Annotation

KUBÍČEK, Denis. *Impact of context on argumentation: case study of debates of presidential candidates*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 65 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis examines the impact context has on argumentation in a case study that focuses on the debates of presidential candidates conducted without a moderator that took place prior to the direct presidential elections in the Czech Republic on the news website Seznam Zprávy in 2017. The pragma-dialectical approach is applied to the study of argumentation. The theoretical part of the thesis deals with the key concepts and tools underlined by the pragma-dialectical theory of argumentation. The standard pragma-dialectical theory of argumentation including the ideal model of a critical discussion and an analytical reconstruction of argumentative discourse is introduced. The theoretical part also deals with the extended pragma-dialectical theory of argumentation and introduces concepts of the strategic manoeuvring in argumentative discourse and communicative activity types. An argumentative characterization of the debates of presidential candidates without a moderator as a communicative activity type is offered in the analytical part of this thesis to identify the constraints the participants of the debates are forced to deal with. In the conclusion of this thesis, the investigated format of presidential debates is compared with the format of political interviews as a prototypical communicative activity type in the political domain.

Keywords: argumentation, pragma-dialectics, context, debates of presidential candidates, communicative activity type.

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 Pragma-dialektická teorie argumentace.....	10
2 Argumentace z pohledu pragma-dialektiky	12
3 Standardní model pragma-dialektiky	14
3.1 Ideální model kritické diskuse	14
3.2 Analýza argumentace a její rekonstrukce	17
3.3 Argumentační schémata.....	18
3.3.1 Symptomatické schéma	19
3.3.2 Analogické schéma	20
3.3.3 Kauzální schéma	21
3.4 Argumentační struktury	22
4 Rozšířený model pragma-dialektiky	24
4.1 Strategické manévrování	24
4.2 Typy komunikačních aktivit.....	26
ANALYTICKÁ ČÁST.....	29
5 Debata prezidentských kandidátů bez účasti moderátora jako typ komunikační aktivity	29
5.1 Analýza – motivace, předmět, výzkumná otázka	29
5.2 Politické interview jako typ komunikační aktivity	30
5.3 Argumentační charakterizace debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora..	34
5.3.1 Výchozí situace	37
5.3.2 Procedurální a materiální východiska	41
5.3.3 Argumentační prostředky.....	49
5.3.4 Možný výstup diskuse.....	55
Závěr.....	59
Seznam použitých zdrojů	63
Seznam použité literatury	63
Seznam použitých legislativních dokumentů	64
Seznam použitých elektronických zdrojů.....	65

Úvod

Společnost 21. století je stále více ovlivněna působením masmédií, která pronikají do všech myslitelných oblastí lidského života včetně politiky. Role masmédií v politice může být přitom různá, záleží na dané společnosti. V těch společnostech, které jsou považovány za demokratické, mohou masmédiá ve vztahu k demokracii hrát roli pozitivní. Prostřednictvím politických debat mohou občanům distribuovat zásadní informace o činech politiků a pomoci jim tak zhodnotit jejich politické působení a vystavit jim následně účet svým hlasováním v rámci demokratických voleb. S rozvojem masmédií se přitom setkáváme se stále novými formáty takových politických debat, v rámci kterých se politici mohou pokusit voliče přesvědčit na svoji stranu. Typickou snahou politiků je využít „pravidla hry“ politických debat ve svůj prospěch za účelem získání volebních hlasů mezi publikem, které je vystavováno mnohdy obtížnému úkolu rozpoznat mezi politicky motivovanými argumenty skutečné záměry, hodnoty či přesvědčení jednotlivých kandidátů. Z tohoto důvodu si přesvědčování a argumentace v rámci politických debat zajisté zaslouží pozornost.

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem kontextu na argumentaci v politické komunikační doméně v rámci případové studie debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora. Jedná se o nový formát televizního pořadu, který se objevil na zpravodajském webu Seznam Zprávy na konci roku 2017 v souvislosti s nadcházejícími přímými volbami prezidenta České republiky. Absence moderátora v rámci diskuse prezidentských kandidátů se mi jevila natolik pozoruhodná, že jsem dospěl k závěru, že by bylo zajímavé zkoumat vliv této absence a celkového kontextu pořadu na argumentaci, která probíhá mezi diskutujícími kandidáty. Pro tento výzkum jsem zvolil pragma-dialektickou teorii argumentace jako jeden z moderních přístupů ke zkoumání argumentace. Práce si klade za cíl identifikovat způsob, jakým kontext debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora ovlivňuje podobu argumentačních výměn v nich se vyskytujících. Analýza kontextu se uskutečňuje prostřednictvím tzv. argumentační charakterizace, která by měla vyústit k určení základních charakteristik předmětných debat jako specifického typu komunikační aktivity. Výsledek této analýzy pak bude porovnán s politickým interview jako prototypickým typem komunikační aktivity v politické doméně.

Práce se skládá ze dvou částí – teoretické a analytické. V rámci teoretické části je představena pragma-dialektická teorie argumentace a její základní koncepty a nástroje.

V rámci analytické části je představeno politické interview a následně je provedena argumentační charakterizace debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora.

První kapitola práce pojednává stručně o pragma-dialektické teorii argumentace a jejím vývoji. Druhá kapitola se zabývá definicí argumentace z pohledu pragma-dialektiky a jejími dílčími komponentami.

Ve třetí kapitole je představen tzv. standardní model pragma-dialektiky. V jeho rámci se práce zaměřuje na ideální model kritické diskuse a jeho dílčí fáze. Následně se práce věnuje analýze argumentace v podobě rekonstrukce procesu řešení názorového střetu. Práce poté pojednává o některých prvcích této argumentační analýzy, konkrétně o argumentačních schématech a argumentačních strukturách. V rámci výkladu o argumentačních schématech se práce blíže věnuje symptomatickému, analogickému a kauzálnímu schématu.

Čtvrtá kapitola pokračuje tzv. rozšířeným modelem pragma-dialektiky. Je představen koncept strategického manévrování a také typy komunikačních aktivit včetně postupu jejich argumentační charakterizace.

Pátá kapitola je tvořena samotnou případovou studií debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora. Nejprve je vymezen její předmět, metody a cíl. Poté je za účelem pozdějšího srovnání představeno politické interview jako prototypický typ komunikační aktivity v politické doméně. Následně je přistoupeno k argumentační charakterizaci debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora.

Závěr práce obsahuje shrnutí analýzy a srovnání jejího výsledku s politickým interview.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Pragma-dialektická teorie argumentace

Počátky *pragma-dialektické teorie argumentace* jako jednoho z možných teoretických přístupů ke zkoumání argumentace spadají do 70. let 20. století a jsou spjaty se jmény Franse van Eemeren a Roba Grootendorsta a s prostředím Univerzity v Amsterdamu, kde oba zmiňovaní působili. Během následujících více než 40 let byl jimi a jejich spolupracovníky tento teoretický přístup rozvíjen za účelem poskytnutí teoretické báze pro zlepšení analýzy a hodnocení argumentace stejně jako jejího praktického užití, to vše s vědomím, že argumentace je užívána ve všech možných oblastech lidského života se záměrem přesvědčit druhé o svém pohledu na určitý problém.¹

Pragma-dialektickou teorii argumentace lze charakterizovat jako kombinaci dialektického a pragmatického přístupu ke zkoumání argumentace. Dialektický přístup vychází z normativních pozic kritického racionalismu a formální dialektiky, zatímco pragmatický přístup v sobě kombinuje deskriptivní východiska teorie řečových aktů, pragmatiky Paula Grice a diskursivní analýzy.² Podle van Eemeren a Grootendorsta vývoj adekvátní argumentační teorie, která by systematicky kombinovala všechny tyto přístupy, vyžaduje multi-, či dokonce interdisciplinární přístup ke zkoumané problematice. Pragma-dialektika tedy v sobě propojuje poznatky z takových disciplín, jako jsou filozofie, logika, lingvistika, komunikační studia, psychologie a další.³

Pragma-dialektická teorie argumentace prošla během své existence určitým vývojem. Ten lze rozdělit do dvou základních fází. První fáze je označována jako *standardní model* pragma-dialektiky. Jeho smyslem je vymezení základních pravidel kritické diskuse. Ty mají zajistit takový průběh argumentační výměny, který znemožní kterékoliv straně názorového střetu jeho maření a povede ideálně k jeho vyřešení. Tento přístup tedy vychází z východiska, že argumentační diskurs je výměnou verbálních aktů, jejímž účelem je ideálně vyřešení názorového střetu. V rámci standardního modelu

---

¹ EEMEREN, Frans H. van, GARSSSEN, Bart, KRABBE, Erik C. W., SNOECK HENKEMANS, A. Francisca, VERHEIJ, Bart a WAGEMANS, Jean H. M. *Handbook of Argumentation Theory*. Dordrecht: Springer, 2014. ISBN 978-90-481-9473-5, s. 517–518.

² *Tamtéž*, s. 38.

³ *Tamtéž*, s. 518.

pragma-dialektiky je pozornost upřena také na tzv. argumentační indikátory, jejichž výskyt v dialozích může svědčit o právě probíhající argumentaci,⁴ nebo argumentační chyby (fallacies), které v pojetí standardního modelu pragma-dialektiky představují porušení jednoho nebo více pravidel kritické diskuse.⁵

Druhá fáze vývoje pragma-dialektiky, která začala v 90. letech, přinesla nový pohled na povahu argumentačního diskursu. Cílem stran argumentační výměny nebylo podle něho pouhé vyřešení názorového střetu, ale nově se mělo jednat o vyřešení názorového střetu ve prospěch jedné ze stran sporu. V této souvislosti byl vypracován koncept strategického manévrování, který představuje snahu o rovnováhu mezi efektivností v rámci argumentační výměny na jedné straně a dodržením pravidel kritické diskuse na straně druhé. V této fázi vývoje získal novou dimenzi i koncept argumentačních chyb, které jsou v tomto smyslu pojaté jako selhání strategického manévrování, kdy v zájmu být co nejefektivnější některá ze stran porušila standardy dané pravidly kritické diskuse. V rámci druhé fáze pak hovoříme o *rozšířeném modelu* pragma-dialektiky, který se zaměřuje na kontext, v rámci kterého argumetace probíhá. Ten může určovat výskyt určitých typických argumentačních vzorců, které se mohou v dané argumentaci objevit.⁶

---

⁴ Srovnej EEMEREN, Frans H. van, HOUTLOSSER, Peter a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentative Indicators in Discourse: A Pragma-Dialectical Study*. Dordrecht: Springer, 2007. ISBN 978-1-4020-6244-5.

⁵ Srovnej EEMEREN, Frans. H. van a GROOTENDORST, Rob. *A Systematic Theory of Argumentation: The pragma-dialectical approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. ISBN 978-0-511-16485-9.

⁶ Srovnej EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse: Extending the pragma-dialectical theory of argumentation*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2010. ISBN 978-90-272-8827-1.

2 Argumentace z pohledu pragma-dialektiky

Aby teoretické nástroje pragma-dialektiky mohly být aplikovány při výzkumu konkrétních argumentačních výměn, je nejprve nutné pochopit, jak se pragma-dialektika dívá na samotný pojem argumentace. Uveďme si nyní vymezení pojmu argumentace podle van Eemeren a Grootendorsta:

„Argumentace je verbální, sociální a racionální aktivita cílená na přesvědčení rozumného kritika o přijatelnosti stanoviska předložením souboru tvrzení, která zdůvodňují nebo odmítají tvrzení vyjádřené ve stanovisku.“⁷

Podle autorů této definice se jedná o technické vymezení pojmu argumentace, které sice není v rozporu s tím, jak je argumentace v běžném životě chápána, ale zároveň s ním není ani totožné kvůli své větší míře přesnosti založené na snaze tento termín řádně teoreticky objasnit.⁸

Proto autoři pragma-dialektické definice argumentace nezůstávají pouze u jejího konstatování, ale pokoušejí se vymezit i její jednotlivé dílčí komponenty. V první řadě se jedná o *verbální* aktivitu, tedy aktivitu, která vyžaduje použití jazykových prostředků. Sami autoři přiznávají, že v některých případech může argumentace probíhat částečně či zcela nonverbálně.⁹ Dále se jedná o *sociální* aktivitu, tzn., že argumentace probíhá vždy ve vztahu k druhým lidem. Argumentace je také *racionální* aktivitou založenou na jistém intelektuálním úsilí, přičemž v rámci ní není vyloučena přítomnost emocí, které mohou samy přebírat role argumentů.¹⁰

Další důležitou charakteristikou argumentace z pohledu pragma-dialektiky je skutečnost, že se argumentace vždy váže k určitému *stanovisku*, které je předmětem *názorového střetu*. Jeho podstata spočívá v tom, že jedna strana sporu obhájí své tvrzení v podobě stanoviska vůči druhé straně, která pochybuje o jeho přijatelnosti nebo sama předkládá odlišné stanovisko. Cílem argumentace v tomto smyslu je přesvědčit posluchače, čtenáře či publikum o *přijatelnosti* stanoviska. K dosažení tohoto cíle strana, která své stanovisko obhájí, předkládá jedno či více tvrzení ve formě *argumentů*. To vše se děje

---

⁷ EEMEREN, Frans. H. van a GROOTENDORST, Rob. *A Systematic Theory of Argumentation*, s. 1.

⁸ *Tamtéž*.

⁹ *Tamtéž*, s. 2.

¹⁰ *Tamtéž*.

s předpokladem, že druhá strana při jejich posuzování splňuje standardy tzv. *rozumného kritika*, tedy osoby, kterou je smysluplné přesvědčovat o přijatelnosti svého stanoviska.¹¹

Autoři definice upozorňují na její jistou procesně-produktovou ambivalentnost. Jinými slovy, na argumentaci můžeme nahlížet jako na *proces* (předkládání argumentů ve prospěch stanoviska se záměrem vyřešit názorový střet) a také jako na *produkt* tohoto procesu v podobě textu tvořeného skladbou jednotlivých tvrzení.¹²

---

¹¹ *Tamtéž*.

¹² *Tamtéž*, s. 1.

Srovnej také EEMEREN, Frans H. van, GROOTENDORST, Rob a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentation: Analysis, Evaluation, Presentation*. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, 2002. ISBN 1-4106-0244-3, s. xii.

3 Standardní model pragma-dialektiky

3.1 Ideální model kritické diskuse

Jak už bylo výše uvedeno, pragma-dialektickou teorii argumentace můžeme rozdělit na standardní a rozšířený model. Představme si nyní blíže standardní model s jeho klíčovými nástroji.

Ústředním pojmem standardního modelu pragma-dialektiky je standardní *ideální model kritické diskuse*. Tento model chápe argumentační výměnu jako diskusi, jejímž účelem je vyřešit názorový střet stran argumentační výměny nalezením jeho společného řešení. Kritická diskuse by v ideálním případě měla vést k nalezení shody obou stran argumentační výměny na stanovisku, které je akceptovatelné z pohledu jeho udržitelnosti vůči pochybnostem či jinak kritickému postoji jedné či druhé strany. Podle autorů tohoto modelu se nejedná o utopickou představu argumentační výměny v běžném životě, naopak představuje její teoreticky motivovanou idealizaci, která by měla posloužit jako teoretická podpora těm, kteří chtějí svůj názorový střet řešit prostřednictvím argumentace jako takové.¹³

Charakteristické pro ideální model kritické diskuse je, že nalezení řešení názorového střetu není stranám argumentační výměny ukládáno nějakou *třetí stranou*¹⁴, čímž by sice diskuse mohla být úspěšně ukončena, ale argumentační strany by zůstaly neuspokojeny. Podle tohoto modelu si samy strany určují, zda je určité stanovisko udržitelné či nikoliv a zda je tedy nutné v argumentační výměně pokračovat či zda již došlo k uspokojení obou stran, které má za následek úspěšné vyřešení názorového střetu.

---

¹³ EEMEREN, Frans H. van, GARSSSEN, Bart, KRABBE, Erik C. W., SNOECK HENKEMANS, A. Francisca, VERHEIJ, Bart a WAGEMANS, Jean H. M. *Handbook of Argumentation Theory*, s. 527–528.

¹⁴ Můžeme si představit např. osobu v pozici soudce, který by závazně určil, které stanovisko je správné a které nikoliv. Jeho rozhodnutím by argumentační výměna byla ukončena, ale „poražená“ strana by s verdiktem nemusela souhlasit a byla by s řešením názorového střetu nespokojená. V případě ideálního modelu kritické diskuse hrají roli soudce obě strany argumentační výměny. Ty tak společně rozhodují, jak s názorovým střetem naloží, což v ideálním případě nakonec vede k vyřešení názorového střetu při současném uspokojení obou stran.

Ideální model kritické diskuse tak v sobě obsahuje neomezenou možnost pro pokračování v diskusi stran.¹⁵

Další charakteristikou výše představeného konceptu je *symetričnost* postavení obou stran argumentační výměny. Ty jsou nadány stejnými právy a povinnostmi při obhajování i rozporování předmětného stanoviska. V ideální kritické diskusi neexistuje, že by některá ze stran argumentační výměny byla omezena ve prospěch druhé strany nebo naopak by byla ve favorizovaném postavení. Jen tak lze docílit ideálního uspokojení stran názorového střetu.¹⁶

Podle ideálního modelu kritické diskuse argumentační výměna prochází *čtyřmi fázemi*. První fáze je označována jako *konfrontační*. V rámci ní dochází k vyjádření toho, že mezi dvěma stranami došlo ke vzniku názorového střetu, tedy strany si mezi sebou ujasní, že existuje stanovisko, které je pro jednu stranu přijatelné, ale u druhé strany vzbuzuje pochybnost nebo nesouhlas.¹⁷ Pro konfrontační fázi platí, že je zásadní optimální externalizace názorového střetu – toho lze docílit expresivním bezpodmínečným udělením práva napadnout či zpochybnit jakékoliv tvrzení v rámci diskuse. Tím se např. zamezuje možnosti tabuizace určitého tématu v rámci argumentační výměny.¹⁸ Pragma-dialektika rozlišuje několik typů názorového střetu. Podle počtu stanovisek, o kterých se vede střet, rozeznává jednoduchý a násobný názorový střet. *Jednoduchý* názorový střet se vede o jedno stanovisko, zatímco v případě *násobného* střetu je předkládáno více stanovisek. Jiné dělení typů názorového střetu je založeno na reakci oponenta na předkládané stanovisko. Pokud oponent vznáší pouze pochybnosti, pak pragma-dialektika hovoří o *nesmíšeném* názorovém střetu. V případě, že oponent vznáší nesouhlas se stanoviskem, například předkládáním vlastního opačného stanoviska, jedná se podle pragma-dialektiky o *smíšený* názorový střet.¹⁹

---

¹⁵ EEMEREN, Frans H. van, GROOTENDORST, Rob, JACKSON, Sally a JACOBS, Scott. *Reconstructing Argumentative Discourse*. Tuscaloosa, London: The University of Alabama Press, 1993. ISBN 0-8173-0697-8, s. 25.

¹⁶ *Tamtéž*, s. 25–26.

¹⁷ *Tamtéž*, s. 26.

¹⁸ EEMEREN, Frans H. van a GROOTENDORST, Rob. *Speech Acts in Argumentative Discussions: A Theoretical Model for the Analysis of Discussions Directed towards Solving Conflicts of Opinion*. Dordrecht: Foris Publications, 1984. ISBN 90-6765-018-8, s. 154.

¹⁹ EEMEREN, Frans H. van, GROOTENDORST, Rob a SNOECK HENKEMANS, A. *Francisca. Argumentation*, s. 8–9.

Kritická diskuse dále pokračuje *otevírací* fází, v níž dochází k tomu, že si strany určí společná východiska argumentační výměny. Dochází k přijímání argumentačních rolí, kdy jedna strana se zavazuje hájit stanovisko prostředky argumentace – v tomto případě hovoříme o *protagonistovi* – a druhá strana pak přijímá závazek předmětné stanovisko kriticky testovat – zde se jedná o *antagonistu*. V rámci jedné argumentační výměny se přitom může vyskytovat více stanovisek, které je nutné argumentačně obhájit. U těchto jednotlivých stanovisek se mohou argumentační role střídát, tzn., že jedna strana může být ve vztahu k jednomu stanovisku v roli protagonisty a ve vztahu k jinému pak v roli antagonisty a vice versa. Součástí *otevírací* fáze je také vyjasnění *procedurálních a materiálních východisek* argumentační výměny.²⁰ *Otevírací* fáze v reálné argumentační výměně zůstává často implicitní – strany mlčky uznávají existenci společných východisek včetně rozdělení argumentačních rolí.²¹

Následuje *argumentační* fáze. V rámci ní dochází k tomu, že protagonista předkládá argumenty podporující předmětné stanovisko a antagonistu tyto argumenty kriticky testuje, tedy posuzuje jejich přijatelnost. Pokud antagonistu shledá, že ho předložené argumenty plně nepřesvědčily, žádá po protagonistovi předložení dalších argumentů. Ten je povinen tak učinit. Tento proces pokračuje do té doby, dokud jsou na straně antagonisty pochybnosti nebo jiné námitky ve vztahu k předmětnému stanovisku. Podle počtu argumentů a jejich vzájemných vztahů lze u konkrétních argumentačních výměn zrekonstruovat jejich strukturu, která se může svoji složitostí velmi různit. Nezbytným předpokladem úspěšného absolvování argumentační fáze je kritický přístup při testování jednotlivých argumentů, bez něj nelze hovořit o kritické diskusi.²²

Závěrečnou fází modelu kritické diskuse je *uzavírací* fáze. V rámci této fáze argumentační strany společně hodnotí výsledek, který argumentační výměna přinesla. Názorový střet je považován za vyřešený v případě, že se obě strany dohodnou na tom, že protagonistovo stanovisko je druhou stranou akceptovatelné, tedy že protagonistovou předloženou argumentací byly veškeré pochybnosti a kritické námitky na straně antagonisty vyvráceny, a ten by je měl tedy odvolat. Za vítěze diskuse je pak v takovém případě považován protagonista. Druhá varianta vyřešení názorového střetu spočívá v tom,

---

²⁰ EEMEREN, Frans H. van, GARSSSEN, Bart, KRABBE, Erik C. W., SNOECK HENKEMANS, A. Francisca, VERHEIJ, Bart a WAGEMANS, Jean H. M. *Handbook of Argumentation Theory*, s. 529.

²¹ EEMEREN, Frans H. van, HOUTLOSSER, Peter a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentative Indicators in Discourse*, s. 11.

²² *Tamtéž.*

že pochybnosti antagonisty předloženou argumentací vyvráceny nebyly a nadále přetrvávají, neboť se s nimi protagonista dostatečně nevypořádal. V takovém případě by měl protagonista své stanovisko odvolat a vítězem názorového střetu se pak stává antagonist. V praxi se stává, že výsledek argumentační výměny je vyřčen jednou ze stran, přičemž pokud ale druhá strana s tímto nesouhlasí, pak názorový střet nebyl úspěšně vyřešen.²³

Po skončení uzavírací fáze je argumentační výměna považovaná za ukončenou, nicméně strany mohou kdykoliv zahájit novou diskusi, která se může od předchozí odlišovat zásadním způsobem nebo naopak jen v určitých detailech. Nicméně je nezbytné, aby tato nová diskuse opět prošla všemi čtyřmi fázemi modelu kritické diskuse.²⁴

3.2 Analýza argumentace a její rekonstrukce

Pragma-dialektika se neomezuje pouze na konstrukci ideálního modelu kritické diskuse, ale poskytuje také nástroje pro analýzu již proběhnutých argumentačních výměn. *Analýza* argumentace spočívá v *rekonstrukci* procesu řešení názorového střetu v rámci dané argumentační výměny, a to z perspektivy ideální diskuse. Při rekonstrukci argumentace se přitom berou v potaz pouze prvky relevantní pro řešení názorového střetu, k ostatním částem argumentační výměny se v rámci rekonstrukce nepřihlíží.²⁵ Jako vodítko pro toto určení nám poslouží právě ideální model kritické diskuse a jeho čtyři fáze, neboť pro každou fázi kritické diskuse jsou určité prvky argumentace typické.²⁶

Účelem rekonstrukce je tedy vytvoření analytického přehledu všech prvků relevantních pro vyřešení názorového střetu. Mezi tyto prvky patří jednotlivá diskutovaná stanoviska, argumentační role, procedurální a materiální východiska diskuse, všechny předložené argumenty (explicitní i implicitní, přímé i nepřímé), argumentační schémata použitá v jednotlivých argumentech a celková struktura argumentace tvořená kombinací individuálních argumentů.²⁷

---

²³ *Tamtéž*, s. 12.

²⁴ EEMEREN, Frans H. van, GARSSSEN, Bart, KRABBE, Erik C. W., SNOECK HENKEMANS, A. Francisca, VERHEIJ, Bart a WAGEMANS, Jean H. M. *Handbook of Argumentation Theory*, s. 530–531.

²⁵ EEMEREN, Frans. H. van a GROOTENDORST, Rob. *A Systematic Theory of Argumentation*, s. 95.

²⁶ *Tamtéž*, s. 96.

²⁷ *Tamtéž*, s. 118.

3.3 Argumentační schémata

Jak už bylo výše řečeno, jedním z prvků argumentace, které jsou předmětem argumentační analýzy, jsou *argumentační schémata*. Koncept argumentačního schématu souvisí se stavbou argumentu v širším smyslu, který je v nejjednodušší podobě tvořen stanoviskem, argumentem a argumentačním principem. Vedle stanoviska a argumentu, jejichž vztah byl už výše vysvětlen, se v rámci argumentační analýzy tedy operuje také s *argumentačním principem*, který představuje implicitní premisu, kterou je v rámci rekonstrukce nutné explikovat a která propojuje stanovisko s argumentem.²⁸

Argumentační schéma je pak v pragma-dialektickém pojetí reprezentací argumentačního principu jako specifického vztahu mezi stanoviskem a argumentem spočívajícím v přenesení akceptovatelnosti argumentu na stanovisko. Účelem argumentačního schématu je odhalení vnitřní struktury argumentu v širším smyslu.²⁹

Pragma-dialektika rozlišuje tři základní *typy argumentačních schémat* – symptomatické, analogické a kauzální. Pomocí argumentačních schémat a jejich variant lze pojmut všechny v praxi se vyskytující argumenty. Každý typ argumentačního schématu se vztahuje ke specifickému argumentačnímu principu, jehož explikace umožňuje právě dané argumentační schéma určit. Ke každému typu argumentačního schématu se pak váže specifický soubor *kritických otázek*, pomocí nichž je testována udržitelnost daného argumentu. Jinými slovy, pokud chceme v rámci argumentační analýzy určit udržitelnost daného argumentu, musíme k tomu užít takový soubor kritických otázek, které jsou relevantní pro daný typ argumentačního schématu, který určíme odhalením argumentačního principu.³⁰

---

²⁸ *Tamtéž*, s. 120–121.

²⁹ EEMEREN, Frans H. van a GARSSSEN, Bart. Problems of Argumentation: An Introduction. In: EEMEREN, Frans H. van a GARSSSEN, Bart (ed.). *Pondering on Problems of Argumentation: Twenty Essays on Theoretical Issues*. Dordrecht: Springer, 2009, s. xi–xxi. ISBN 978-1-4020-9165-0, s. xvi.

³⁰ EEMEREN, Frans H. van, GROOTENDORST, Rob a SNOECK HENKEMANS, A. *Francisca. Argumentation*, s. 96.

3.3.1 Symptomatické schéma

Symptomatické schéma se vyznačuje tím, že hájené stanovisko je považováno za symptom či typickou charakteristiku toho, co je tvrzeno v předkládaném argumentu.³¹ Uveďme si příklad takového argumentu:

*„Petr je zkušený učitel, protože tráví nad přípravou své vyučovací hodiny minimum času.“*³²

Stanoviskem v rámci této výpovědi je *„Petr je zkušený učitel.“* Argumentem, který podporuje toto stanovisko, je pak *„Petr tráví nad přípravou svých vyučovacích hodin minimum času.“* Explikovaný argumentační princip, který přenáší akceptovatelnost z argumentu na stanovisko, by mohl znít následovně: *Minimum času stráveného nad přípravou vyučovací hodiny je charakteristické pro zkušené učitele.*

Symptomatické argumentační schéma bychom mohli obecně vyjádřit následujícím způsobem:

1 *Y je pravda o X.*

1.1 *Z je pravda o X.*

1.1' *Z jde charakteristicky s Y.*³³

Výše uvedený příklad argumentační výpovědi pak můžeme tímto způsobem vyjádřit následovně:

1 *Petr je zkušený učitel.*

1.1 *Petr tráví nad přípravou svých vyučovacích hodin minimum času.*

1.1' *Pro zkušené učitele je symptomatické (charakteristické), že nad přípravou svých vyučovacích hodin tráví minimum času.*

Základní kritické otázky, kterými se testuje udržitelnost symptomatického argumentačního schématu, lze obecně vyjádřit takto:

---

³¹ *Tamtéž*, s. 96–97.

³² Příklad je volně převzat z: *Tamtéž*, s. 97.

³³ EEMEREN, Frans H. van, HOUTLOSSER, Peter a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentative Indicators in Discourse*, s. 154.

V této práci používám následující označování premis, které vychází z pragma-dialektické teorie: číslo 1 představuje stanovisko, číslo 1.1 znamená argument a výrok označený 1.1' je argumentační princip.

1. *Je Y opravdu charakteristické pro Z?*
2. *Není Y charakteristické i pro něco jiného (Z')?*
3. *Jsou i jiné charakteristiky, které X musí mít, abychom mohli vlastnost Z připsat X?*³⁴

3.3.2 Analogické schéma

*Analogické schéma je založeno na analogickém vztahu mezi stanoviskem a argumentem. Stanovisko je hájeno tím, že v něm obsažené tvrzení se určitým způsobem podobá tomu, co je tvrzeno v argumentu, a to má zajistit jeho akceptovatelnost.*³⁵ Zde je následující příklad:

*„Jirka by neměl dostávat 500 korun na kapesné, protože jeho bratr dostává jen 200 korun.“*³⁶

Analogické schéma lze obecně vyjádřit následujícím způsobem:

- 1 *Y je pravda o X.*
- 1.1 *Y je pravda o Z.*
- 1.1' *Z je srovnatelné s X.*³⁷

Výše uvedený příklad argumentační výpovědi pak můžeme tímto způsobem vyjádřit následovně:

- 1 *Jirka by neměl dostávat 500 korun kapesné.*
- 1.1 *Jirkův bratr dostává jen 200 korun.*
- 1.1' *Jirka je se svým bratrem srovnatelný v potřebné výši výdajů.*

Argumentační princip v tomto případě spočívá v tom, že je tvrzena podobnost mezi Jirkou a jeho bratrem v tom ohledu, že oba potřebují ke svému každodennímu fungování podobnou sumu peněz.

---

³⁴ *Tamtéž*, s. 155.

³⁵ EEMEREN, Frans H. van, GROOTENDORST, Rob a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentation*, s. 99.

³⁶ Příklad je volně převzat z: *Tamtéž*.

³⁷ *Tamtéž*.

Kritické otázky, které se vztahují k tomuto typu argumentačního schématu, jsou následující:

1. *Jsou srovnávané věci skutečně srovnatelné?*
2. *Existuje dostatek relevantních podobností mezi srovnávanými věcmi?*
3. *Existují nějaké relevantní rozdíly mezi srovnávanými věcmi?*³⁸

3.3.3 Kauzální schéma

Kauzální schéma spočívá v tom, že mezi tvrzením obsaženým ve stanovisku a tím, co je tvrzeno v argumentu, existuje jistý kauzální vztah, který zajišťuje akceptovatelnost stanoviska.³⁹ Příklad užití kauzálního argumentačního schématu může vypadat následovně:

*„Lucie musí mít špatný zrak, protože si vždycky čte bez pořádného světla.“*⁴⁰

Kauzální schéma pak obecně vyjádříme takto:

1 *Y je pravda o X.*

1.1 *Z je pravda o X.*

1.1' *Z vede k X.*⁴¹

Výše uvedený příklad argumentační výpovědi pak můžeme tímto způsobem vyjádřit následovně:

1 *Lucie má špatný zrak.*

1.1 *Lucie si vždycky čte bez pořádného světla.*

1.1' *Četba bez pořádného světla vede ke zhoršení zraku.*

Argumentační princip ve výše uvedeném příkladu spočívá v tom, že mezi četbou za špatných světelných podmínek a zhoršením zraku panuje kauzální vztah, který je aplikovatelný i na výše uvedený konkrétní případ.

---

³⁸ EEMEREN, Frans H. van, HOUTLOSSER, Peter a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentative Indicators in Discourse*, s. 139.

³⁹ EEMEREN, Frans H. van, GROOTENDORST, Rob a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentation*, s. 100.

⁴⁰ Příklad je volně převzat z: *Tamtéž*.

⁴¹ *Tamtéž*, s. 101.

Pragma-dialektika v případě kauzálního schématu nabízí tuto sadu kritických otázek:

1. *Vede ustanovená příčina skutečně ke zmíněnému výsledku?*
2. *Existují další, jiné faktory, které musí být přítomny spolu s předkládanou příčinou, aby společně vedly ke zmíněnému výsledku?*
3. *Mohl by být zmíněný výsledek způsoben také jinou příčinou?*⁴²

3.4 Argumentační struktury

Jak již bylo výše naznačeno, argumentační schémata nejsou jediným předmětem zájmu argumentační analýzy. V reálných argumentačních výměnách se zřídka setkáváme pouze s jednoduchými, individuálními argumenty, jednotlivá stanoviska bývají často podpořena dvěma nebo více argumenty. Argumentační analýza v tomto směru pak spočívá v rekonstrukci vztahu mezi těmito argumenty a určení struktury argumentace.

Podle pragma-dialektické teorie je složitější *komplexní* argumentace vyžadována v těch případech, kdy antagonist neakceptuje individuální argument předložený k podpoře daného stanoviska. Důvody takové neakceptace jsou dvojího druhu: antagonist může vznášet pochybnosti ohledně akceptovatelnosti *propozičního obsahu* daného argumentu, tedy může zpochybňovat pravdivost tvrzení předloženého v rámci argumentu. Druhým důvodem neakceptace pak může být pochybnost nad akceptovatelností *zdůvodňovací síly* argumentu, tzn. zpochybňování relevance nebo dostatečnosti argumentu z hlediska obhajoby stanoviska.⁴³

V případě, že antagonist neakceptuje předložený argument, má protagonist k dispozici několik možností, jak na tuto situaci reagovat. V první řadě protagonist může uznat validitu námitek vznesených protistranou, v takovém případě nemůže nadále hájit své stanovisko předkládanou argumentací. Protagonista na tuto situaci může zareagovat dvěma způsoby. Jeden z nich spočívá v tom, že své původní hájené stanovisko odvolá a nahradí ho jeho modifikovanou či zeslabenou verzí. V případě, že vznesené námitky zpochybňovaly zdůvodňovací sílu argumentu, stávající argumentace tímto krokem není

---

⁴² EEMEREN, Frans H. van, HOUTLOSSER, Peter a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentative Indicators in Discourse*, s. 165.

⁴³ SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Analysing complex argumentation: The reconstruction of multiple and coordinatively compound argumentation in a critical discussion*. 2nd ed. Amsterdam: SICSAT, 1997. ISBN 90-74049-03-6, s. 86.

dotčena. Druhá možnost protagonistovy reakce spočívá v tom, že protagonista odvolá zpochybňovaný argument. Pokud tak učiní bez dalšího, podle zásad kritické diskuse nemůže dále trvat na svém stanovisku a musí ho také odvolat. Protagonista ale také může odvolaný argument nahradit zcela jiným, novým argumentem, který stanovisko podporuje zcela samostatně, nezávisle. Činí tak tedy v případě, že sice akceptuje kritiku ze strany antagonisty, ale zároveň přesto věří, že je jeho stanovisko nadále obhajitelné. V takovém případě se jedná o nový argumentační pokus, který umožňuje podle zásad kritické diskuse nadále argumentačně obhajovat předmětné stanovisko. V tomto případě pak pragma-dialektika hovoří o tzv. *násobné* argumentační struktuře.⁴⁴

Dosud nastíněné možnosti protagonistovy reakce vycházely z akceptace kritiky protistrany ve vztahu k předkládané argumentaci. Protagonista ale může tuto kritiku také odmítnout a reagovat na ni posílením své argumentace, přičemž tak může učinit různě v závislosti na charakteru kritiky ze strany antagonisty. Pokud je protistranou zpochybňován propoziční obsah předkládaného argumentu, může protagonista reagovat tím, že dodá další argument, kterým stávající argument podpoří. Argumenty v rámci argumentační výměny tak podporují nejen stanoviska, ale také jiné argumenty. V tomto případě se jedná o tzv. *subordinativní* argumentační strukturu.⁴⁵

Antagonista může také vznášet pochybnosti nad zdůvodňovací silou daného argumentu. Protagonista pak může na toto reagovat tím, že stávající argument posílí dodáním nového argumentu, který ho doplní. Tyto argumenty se navzájem doplňují a pouze společně mohou dostatečně hájit předmětné stanovisko. Tato argumentační struktura je označována jako tzv. *koordinativní*.⁴⁶

---

⁴⁴ *Tamtéž*, s. 86–89.

⁴⁵ *Tamtéž*, s. 89.

⁴⁶ *Tamtéž*, s. 89–90.

4 Rozšířený model pragma-dialektiky

4.1 Strategické manévrování

Standardní model pragma-dialektiky, představený v předchozí kapitole této práce, se vztahuje k ideální podobě argumentace, která cílí na vyřešení názorového střetu podle pravidel modelu kritické diskuse. Sami autoři pragma-dialektické teorie připouštějí, že v realitě může docházet k argumentačním výměnám, kdy aktéři názorového střetu neusilují o přesvědčení protistrany o přijatelnosti svého stanoviska, ale o získání třetí strany (obecenstva) na svou stranu. Jako příklad van Eemeren uvádí televizní debatu politických rivalů, kde zdánlivá snaha o vyřešení názorového střetu ve skutečnosti cílí na přesvědčení televizních diváků o rozumnosti jejich postojů. Argumentace tak nemusí sloužit pouze k hledání pravdy, ale také k získání podpory ve prospěch daného stanoviska či k provedení konkrétních akcí.⁴⁷ Pragma-dialektika tak uznává, že musí být bráno v potaz, že v praxi ne všechny lidské interakce jsou automaticky orientovány k naplnění ideálu dialektické rozumnosti.⁴⁸ Proto přichází s tzv. *rozšířeným modelem*, který k dosud zdůrazňovanému hledisku rozumnosti přidává hledisko *efektivnosti* argumentace.⁴⁹

Rozšířený model pragma-dialektiky vychází ze zkušenosti, že účastníci argumentačních výměn mnohdy svým snažením nesledují pouze vyřešení názorového střetu, ideálně podle pravidel kritické diskuse (hledisko rozumnosti), ale velmi často především vyřešení názorového střetu ve svůj vlastní prospěch, tedy akceptaci jejich předkládaného stanoviska (hledisko efektivnosti).⁵⁰ Pro nalezení rovnováhy mezi rozumností a efektivností argumentační výměny pragma-dialektika vytvořila koncept *strategického manévrování*, který tak k dosavadní dialektické dimenzi argumentace přidává její rétorický aspekt.⁵¹

Koncept strategického manévrování vychází z předpokladu, že účastníci argumentační výměny se musí v ideálním případě při jejím průběhu snažit o zachování její rozumnosti, tedy jednat v souladu s pravidly kritické diskuse, a zároveň se pokoušet o

---

⁴⁷ EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*, s. 1.

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 4.

⁴⁹ *Tamtéž*, s. 22.

⁵⁰ *Tamtéž*, s. 39.

⁵¹ EEMEREN, Frans H. van a HOUTLOSSER, Peter. Strategic Maneuvering: Maintaining a Delicate Balance. In: EEMEREN, Frans H. van a HOUTLOSSER, Peter (ed.). *Dialectic and Rhetoric: The Warp and Woof of Argumentation Analysis*. Dordrecht: Springer, 2002, s. 131–159. ISBN 978-94-015-9948-1, s. 135.

dosažení efektivnosti ve smyslu úspěšného působení na posluchače. Při dodržení tohoto předpokladu se tak účastníci argumentačních výměn vždy dopouštějí strategického manévrování.⁵² „Manévrování“ v tomto smyslu znamená činit argumentační kroky k dosažení co nejlepší pozice v kontextu argumentace, pojem „strategické“ pak v sobě zahrnuje nutnost důmyslného plánování pro dosažení takového cíle při zachování kritérií rozumnosti a efektivnosti.⁵³ Koncept strategického manévrování tedy spočívá ve snaze argumentačních stran o zachování rovnováhy mezi rozumností a efektivností v argumentačních výměnách.⁵⁴

Přestože strategické manévrování spočívá v realizaci neoddělitelných argumentačních kroků, je z analytického pohledu možné rozlišit jejich tři aspekty, a to za účelem poskytnutí preciznější charakterizace strategické funkce těchto kroků v procesu řešení názorového střetu. Všechny tři aspekty jsou spojeny s různými typy voleb, které argumentační strany činí v rámci strategického manévrování. Prvním aspektem je možnost volby z tzv. *topického potenciálu*, tedy jakéhosi repertoáru všech možných argumentačních kroků, které jsou mluvčímu k dispozici pro danou fázi diskuse. Jako příklad uvádějí autoři argumentační fázi diskuse, kdy mluvčí má k dispozici celou škálu subtypů a variant argumentačních schémat, které si může zvolit pro výstavbu takového argumentu, který se mu bude v dané situaci nejvíce hodit ve vztahu k dosažení efektivnosti argumentace.⁵⁵ Tím, že si mluvčí v konkrétní fázi diskuse zvolí určité téma, dosahuje toho, že se toto téma stává pro danou diskusi významným, v opačném případě, tedy jeho zamlčením, dosahuje opačného výsledku – dané téma se stává v daném kontextu nepodstatné.⁵⁶

Druhým aspektem je přizpůsobení se *požadavkům publika*. I v tomto případě se jedná o sadu kroků a voleb v jednotlivých fázích diskuse. Ty jsou činěny takovým způsobem, aby byly v souladu s dobrým vkusem či preferencemi publika. Příkladem autorů je konfrontační fáze diskuse, kde se takové přizpůsobení může projevit vyhýbáním

---

⁵² EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*, s. 40.

⁵³ *Tamtéž*, s. 40–41.

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 41.

⁵⁵ *Tamtéž*, s. 93–94.

⁵⁶ EEMEREN, Frans H. van a HOUTLOSSER, Peter. *Strategic Maneuvering: Maintaining a Delicate Balance*. In: EEMEREN, Frans H. van a HOUTLOSSER, Peter (ed.). *Dialectic and Rhetoric: The Warp and Woof of Argumentation Analysis*, s. 139.

Srovnej také PERELMAN, Chaïm a OLBRECHTS-TYTECA, Lucie. *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame, London: University of Notre Dame Press, 1969, s. 116–119.

se zbytečným či neřešitelným rozporům. Argumentační kroky, které jsou vhodné z pohledu jedné části publika, nemusí být přijatelné pro část druhou.⁵⁷

Třetím aspektem strategického manévrování je volba nejvhodnějších *prezentačních prostředků*. Van Eemeren souhlasí s názorem, že účast v argumentačních výměnách předpokládá nejen volbu jednotlivých argumentačních kroků, ale také volbu způsobu jejich prezentace.⁵⁸ Prezentační prostředky lze rozdělit na formální, neformální a smíšené. *Formální* (syntaktické) prezentační prostředky působí prostřednictvím své formy, jako příklad lze uvést opakování nebo užití hypotaktické konstrukce. *Neformální* (sémantické) prostředky působí prostřednictvím svého obsahu, příkladem je užití tropů jako metafora nebo metonymie. Příkladem *smíšených* (pragmatických) prezentačních prostředků mohou být rétorické otázky, které mají gramatickou formu otázky, ale v daném kontextu za skutečnou otázku nejsou považovány.⁵⁹

Van Eemeren zdůrazňuje, že provedení jakéhokoliv argumentačního kroku v rámci argumentační výměny vyžaduje vždy rozhodování mluvčích z hlediska všech tří výše zmíněných aspektů. Při argumentační analýze je tedy nezbytné vždy u jednotlivých argumentačních kroků všechny tyto tři aspekty strategického manévrování identifikovat.⁶⁰

4.2 Typy komunikačních aktivit

Rozšířený model pragma-dialektiky neuvažuje o pojmu argumentace pouze jako o teoretickém konceptu, ale nahlíží na něj také jako na empirický fenomén, který se vyskytuje v různých komunikačních praxích. Tyto komunikační praxe jsou spojeny se specifickými institucionálními kontexty, v rámci nichž probíhají a které vymezují jejich základní účel a předpoklady. Právě institucionální předpoklady komunikační praxe determinují do jisté míry možnosti strategického manévrování v argumentačních

---

⁵⁷ EEMEREN, Frans H. van a HOUTLOSSER, Peter. Strategic Maneuvering: Maintaining a Delicate Balance. In: EEMEREN, Frans H. van a HOUTLOSSER, Peter (ed.). *Dialectic and Rhetoric: The Warp and Woof of Argumentation Analysis*, s. 140.

⁵⁸ EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*, s. 118–119.

Srovnej také PERELMAN, Chaïm a OLBRECHTS-TYTECA, Lucie. *The New Rhetoric*, s. 119.

⁵⁹ EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*, s. 121.

⁶⁰ *Tamtéž*, s. 94–95.

výměnách. Při analýze a hodnocení argumentace je tak nutné zasadit strategické manévrování do kontextu tzv. *typu komunikační aktivity*.⁶¹

Pragma-dialektická teorie argumentace definuje typy komunikační aktivity jako praxe řídicí se určitými konvencemi, jejichž účelem je prostřednictvím implementace určitých žánrů naplnění institucionálních potřeb převažujících v určitých doménách komunikačních aktivit.⁶² Typy komunikačních aktivit jsou v první řadě vymezeny *doménami*, do nichž náleží.⁶³ Každá doména je spojena s obecným *institucionálním cílem*, který je naplňován příslušnými typy komunikačních aktivit, a s typickým *žánrem*⁶⁴, který je v rámci typů komunikačních aktivit užíván. Typy komunikačních aktivit jsou dále vymezeny určitými *konvencemi* (zvyklostmi a pravidly), které mohou mít explicitní či implicitní podobu.⁶⁵ Jednotlivé typy komunikačních aktivit mají své specifické cíle, jejichž naplňováním se zároveň realizuje obecný institucionální cíl dané domény.⁶⁶ Každá doména je tedy spojena s více typy komunikačních aktivit, které se od sebe liší svými specifickými cíli a dodržovanými konvencemi, kterými se pak řídí konkrétní diskuse.⁶⁷

Z pohledu pragma-dialektiky mohou být jednotlivé typy komunikačních aktivit více či méně argumentativní. V těch případech, kdy lze určit prvky argumentace, shledává pragma-dialektika potřebu zkoumání omezení a překážek kladených na možnosti strategické manévrování, pramenících z konkrétních konvencí spjatých s příslušným typem komunikační aktivity. K tomu slouží tzv. *argumentační charakterizace* typu komunikační aktivity, která umožňuje identifikovat překážky a omezení, se kterými se musí mluvčí v rámci argumentačních výměn vypořádat. V souvislosti s tím pragma-dialektika vymezuje základní hlediska argumentační charakterizace, které korespondují se čtyřmi fázemi modelu kritické diskuse: *výchozí situace* (konfrontační fáze), *procedurální a materiální*

---

⁶¹ *Tamtéž*, s. 129.

⁶² *Tamtéž*, s. 139.

⁶³ Jako příklad lze uvést politickou, právní, školní, medicínskou či interpersonální doménu.

⁶⁴ Van Eemeren souhlasí s vymezením žánru jako společensky akceptovaného způsobu užívání jazykových prostředků ve spojení s určitým typem sociální aktivity. Jako příklad takových žánrů lze uvést deliberaci, mediaci, konzultaci, disputaci nebo vyjednávání.

Srovnej EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*, s. 139.

⁶⁵ *Tamtéž*, s. 139–140.

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 140–141.

⁶⁷ *Tamtéž*, s. 144.

východiska (otevírací fáze), *argumentační prostředky* (argumentační fáze) a *výstup diskuse* (uzavírací fáze).⁶⁸

---

⁶⁸ *Taméž*, s. 146.

5 Debata prezidentských kandidátů bez účasti moderátora jako typ komunikační aktivity

5.1 Analýza – motivace, předmět, výzkumná otázka

V předcházející teoretické části své bakalářské práce jsem se pokoušel o představení základních konceptů a nástrojů pragma-dialektické teorie argumentace, které se nyní pokusím využít v rámci následující analytické části práce.

Za předmět své analýzy jsem si zvolil v českém mediálním prostředí nový a neobvyklý formát debaty prezidentských kandidátů bez účasti moderátora. Jedná se o formát, který se objevil na konci roku 2017 na českém internetovém zpravodajském webu Seznam Zprávy⁶⁹. Jednalo se o celkem 7 pořadů, které byly vysílány od 5. 12. 2017 do 21. 12. 2017 a kterých se účastnili jako hosté někteří z tehdejších kandidátů na pozici prezidenta České republiky. Tyto debaty prezidentských kandidátů byly vysílány v době vrcholící politické kampaně související s přímou volbou prezidenta České republiky, která se následně odehrála v lednu roku 2018. Specifikem těchto debat byla právě již zmiňovaná absence moderátora, která kandidáty provázela po většinu času. Tento specifický prvek pořadu, který prakticky celou diskusi ponechal v rukou debatujících prezidentských kandidátů, mě osobně velmi zaujal a motivoval mě k tomu, abych se pokusil tento specifický formát politické debaty zanalyzovat prostřednictvím pragma-dialektické teorie argumentace.

Předmětem mé analýzy je kontext spočívající v neobvyklém formátu pořadu a jeho vliv na možnou podobu argumentace v něm se vyskytující. Ke své analýze použiji tzv. argumentační charakterizaci, nástroj rozšířeného modelu pragma-dialektiky, pomocí níž se pokusím identifikovat překážky a omezení, se kterými se musí mluvčí v rámci argumentačních výměn v daném specifickém kontextu vyrovnat. Nejprve krátce představím politické interview jako prototypický typ komunikační aktivity v politické doméně. Následně budu postupně analyzovat jednotlivé fáze argumentační výměny ve smyslu empirických protějšků čtyř fází ideální kritické diskuse (tedy budu zkoumat vliv

---

⁶⁹ Seznam Zprávy [online]. Seznam.cz, © 1996–2020 [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/>.

kontextu na výchozí situaci, procedurální a materiální východiska, užití argumentační prostředky a možný výstup diskuse) a na závěr se pokusím o porovnání charakteristických znaků politických debat bez účasti moderátora s politickým interview v klasické podobě (tedy s účastí moderátora).

Výzkumná otázka, jejíž zodpovězení je cíl této bakalářské práce, tedy zní, *jakým způsobem ovlivňuje kontext debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora podobu argumentačních výměn v nich se vyskytujících?*

5.2 Politické interview jako typ komunikační aktivity

Jak již bylo v této práci uvedeno, jednotlivé typy komunikačních aktivit jsou vymezeny mj. komunikačními doménami, ve kterých se vyskytují. V této souvislosti bych se chtěl věnovat nejprve *politické doméně*, do níž politické interview jako typ komunikační aktivity náleží.

Komunikační domény bývají spojeny se specifickým žánrem, který je užíván v typech komunikační aktivity, které do nich spadají. Prototypickým žánrem pro politickou doménu je podle pragma-dialektiky *deliberace*.⁷⁰ Tento žánr je typicky užíván např. v prezidentských debatách, při plenárních zasedání parlamentů nebo při interpelacích na členy vlády. Užívání *deliberace* jako žánru úzce souvisí s obecným institucionálním cílem politické domény, kterým je podle van Eemeren zachování demokratické politické kultury prostředky *deliberace*.⁷¹ V tomto smyslu žánr *deliberace* souvisí s konceptem *deliberativní demokracie*.⁷² Přestože je *deliberace* prototypickým žánrem politické domény, v některých typech komunikačních aktivit do ní spadajících můžeme nalézt i prvky jiných žánrů. Van Eemeren uvádí jako příklad politické interview, kde kromě *deliberace* rozpoznává i vyhledávání informací, které je žánrem prototypickým pro žurnalistickou doménu.⁷³

---

⁷⁰ EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*, s. 140.

⁷¹ *Tamtéž*.

⁷² Gutmannová a Thompson definují *deliberativní demokracii* jako „koncepti demokratické politiky, ve které jsou politická rozhodnutí ospravedlňovaná v diskusích svobodných a rovných občanů nebo jejich odpovědných zástupců.“ Srovnej GUTMANN, Amy a THOMPSON, Dennis. *Why Deliberative Democracy Is Different*. In: PAUL, Ellen Frankel, MILLER, JR., Fred D. a PAUL, Jeffrey (ed.). *Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, s. 161–180. ISBN 0-521-78620-7, s. 161.

⁷³ EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*, s. 140.

Van Eemeren pracuje s pojmem deliberace ve smyslu *debaty*, která spočívá v konfrontaci jejich vzájemně soupeřících účastníků, kteří se vyjadřují k určitému stanovisku s cílem ovlivnit rozhodování diváků či posluchačů ve svůj prospěch, přičemž tito účastníci mají k tomuto účelu k dispozici shodné a adekvátní množství času. V některých případech může být podoba takové debaty pozměněna, jako tomu je například v případě televizní debaty, která ne vždy začíná předložením diskutovaného stanoviska a zahrnuje explicitně rozhodující publikum.⁷⁴

Deliberace se uplatňuje v různých typech komunikační aktivity, plenárními debatami na půdě parlamentu počínaje, politickými diskusemi na internetových fórech konče. Ačkoliv mezi těmito jednotlivými typy komunikační aktivity panují rozdíly v rozsahu a explicitnosti pravidel diskuse, obecně je můžeme považovat za ne zcela konvencionalizované (např. ve srovnání s komunikačními aktivitami v doméně právní komunikace). Charakteristická pro ně je přítomnost *publika* (čtenářů, posluchačů či diváků) v podobě tzv. třetí strany, která do argumentačních výměn nezasahuje (nepředkládá stanoviska ani argumenty k jejich podpoře), ale velmi často rozhoduje o výsledku názorového střetu. Účastníci argumentačních výměn proto v rámci svého úsilí necílí ani tak na přesvědčení protistrany názorového střetu, jako spíše právě na rozhodující publikum, které se tak stává primárním a mnohdy jediným adresátem jejich argumentace.⁷⁵

Jednou z prototypických komunikačních praxí užívajících žánr deliberace je *politické interview*. Podle Andoneové je politické interview typem komunikační aktivity, který je převážně argumentativní. Účastníci politického interview (politici) cílí primárně na přesvědčení publika. Politické interview plní ve vztahu k němu *informační* funkci. Zároveň je pro tento typ komunikační aktivity zásadní přítomnost *tazatele* (moderátora), který zastupuje voličstvo a masmédiá a jehož hlavním úkolem je vést účastníky debaty k odpovědnosti za svá slova a činy. Účastníci debaty v rámci politického interview, kteří bývají zpravidla politiky, tak nejen informují publikum, ale především musejí své názory objasňovat a obhajovat. Vedle informování publika je tedy *institucionálním cílem* politického interview vedení účastníků debaty k *odpovědnosti za své konání*.⁷⁶

Politické interview jako převážně argumentativní typ komunikační aktivity lze podrobit argumentační charakterizaci. Ta rozlišuje jeho čtyři empirické fáze. *Výchozí*

---

⁷⁴ Tamtéž, s. 142.

⁷⁵ Tamtéž, s. 147–148.

⁷⁶ ANDONE, Corina. *Maneuvering strategically in a political review: Analyzing and evaluating responses to an accusation of inconsistency*. Amsterdam: SicSat, 2010. ISBN 978-90-3610-220-9, s. 34–35.

situace v politickém interview spočívá ve vzniku názorového střetu mezi moderátorem a politikem. Diskuse, která následně probíhá, má charakter výměny otázek a odpovědí, které mezi nimi probíhají, přičemž zahrnuje slova a akce, za které je politik odpovědný veřejnosti. Diskutovaná témata jsou předkládána výhradně moderátorem, přičemž by se mělo jednat o záležitosti zásadního charakteru, které se dotýkají jistých politických kontroverzí.⁷⁷ Přestože diskuse probíhá pouze mezi moderátorem a politikem, jejím primárním adresátem je publikum. Moderátor kladením otázek vyjadřuje předpokládaný zájem veřejnosti, politik pak svými odpověďmi na ně se snaží o svých tvrzeních a krocích veřejnost přesvědčit.⁷⁸

V nejjednodušší podobě může politické interview probíhat tak, že politik předkládá stanoviska a moderátor následně vyjadřuje o nich pochybnost. Politik je povinen tato stanoviska vůči kritice ze strany moderátora bránit a argumentačně je podpořit. Politikovy odpovědi tak mohou být v tomto kontextu interpretovány jako obhajoba tvrzení ve smyslu: „*Má slova a akce jsou adekvátní.*“ Svými odpověďmi na moderátorovy otázky hájí politik nejen sebe, ale také politickou stranu, kterou zastupuje. Pragma-dialektika na tuto diskusi nahlíží jako na *nesmíšený názorový střet*.⁷⁹

Protože je moderátor zavázán ke zpochybnování akcí a slov politiků, může jeho konání v politickém interview překročit hranici pouhého vznášení pochybností. Moderátor tak často politikovy akce a slova hodnotí negativně, a to tím způsobem, že sám předkládá negativní stanovisko, které můžeme rekonstruovat jako „*Slova a akce politika nejsou adekvátní.*“ Politické interview tak může mít zároveň charakter *smíšeného názorového střetu*, pro který je charakteristické předkládání opačných stanovisek oběma stranami.⁸⁰

Další fází politického interview jsou *materiální a procedurální východiska*. Následná argumentační výměna probíhá v souladu s těmito východisky, která účastníci diskuse na jejím začátku akceptují. V případě politického interview jsou diskutující vázáni *explicitními a implicitními pravidly* (konvencemi), která jim pro následnou diskusi poskytují určitá práva a povinnosti. Zdrojem některých těchto pravidel jsou právní normy, které upravují možnosti televizního či rozhlasového vysílání, zároveň jiná pravidla vyplývají již přímo z formátu politického interview. Ten je institucionálně zakotven jako *výměna otázek a odpovědí*, kdy moderátor je zavázán ke kladení otázek politikovi a od

---

⁷⁷ *Tamtéž*, s. 37.

⁷⁸ *Tamtéž*, s. 38.

⁷⁹ *Tamtéž*, s. 39.

⁸⁰ *Tamtéž*, s. 39–40.

něho se pak očekává, že bude moderátorovi na tyto otázky odpovídat. V případě, že se politik od tohoto očekávaného formátu vzdálí, může moderátor iniciovat návrat do výchozí situace, ve které poukáže na obrácení rolí diskutujících.⁸¹ V případě nesmíšeného názorového střetu vystupuje politik v diskusi jako protagonista ve vztahu ke svému předkládanému stanovisku, moderátor pak plní roli antagonisty, který nad politikovým stanoviskem vznáší pochyby. V rámci smíšeného názorového střetu hrají obě strany roli protagonisty ve vztahu ke svému stanovisku a antagonisty ve vztahu ke stanovisku druhé strany.⁸²

Institucionální rozdělení rolí diskutujících přímo ovlivňuje rozdělení *důkazního břemena*. Politik je povinen argumentačně hájit své stanovisko na výzvu moderátora, ten je pak oprávněn ho kritizovat za to, že se tomuto hájení případně vyhýbá. V určitých situacích, například když politik obviní moderátora z neslušnosti k jeho osobě, se důkazní břemeno přenáší na moderátora, který je povinen argumentačně obhájit svůj postup. Ačkoliv obě strany diskuse mohou užívat argumentaci, rozdíl spočívá v množství času, který k tomu mají k dispozici. Protože jsou politická interview přísně limitována vysílacím časem a jejich podstata spočívá v koncentraci na slova a akce politika, měl by moderátor být ve svých vyjádřeních co nejstručnější, aby poskytl politikovi dostatek času pro jeho obhajobu. Pro politické interview je tak typické, že politici mají větší množství času pro svoji argumentaci.⁸³

Argumentační charakterizace dále popisuje *argumentační prostředky*, které obě strany diskuse užívají v rámci řešení názorového střetu. Pro naplnění institucionálního cíle politického interview je nezbytné, aby v rámci něho probíhala argumentační výměna a aby se v něm uplatnila kritika. Tyto prvky jsou nezbytné pro to, aby politické interview vedlo politiky k převzetí odpovědnosti za svá slova a činy – kritickým tázáním moderátor vybízí politika k odpovědnosti, politik pak svá slova a činy ospravedlňuje a brání prostřednictvím argumentace.⁸⁴ Argumentace užívaná politikem slouží k odmítnutí kritiky ze strany moderátora a spočívá ve vznášení pochybností vůči moderátorovým stanoviskům nebo jejich odmítnutí, přičemž tato argumentace je zároveň namířená i proti jeho politickým oponentům, jelikož primárním adresátem diskuse je publikum a to srovnává jeho slova a

---

⁸¹ *Tamtéž*, s. 43–45.

⁸² *Tamtéž*, s. 46.

⁸³ *Tamtéž*, s. 47–48.

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 49.

činy s konáním jeho politických rivalů.⁸⁵ Pro moderátora je na druhou stranu typická *progresivní prezentace* argumentace, která signalizuje politikovi, že je nucen obhajovat svá slova a činy, které jsou považované za neadekvátní.⁸⁶ Podle van Eemeren *progresivní prezentace* argumentace spočívá v tom, že mluvčí nejprve předkládá argumentaci a teprve následně samotné stanovisko.⁸⁷

Posledním aspektem, který je předmětem argumentační charakterizace politického interview, je *možný výstup diskuse*. Ten není tak procedurálně definovaný, jako tomu je například u soudního procesu. Pro politické interview je typické, že moderátor vždy diskusi uzavírá, což může využít k tomu, aby diskusi na závěr shrnul. Toto shrnutí může naznačovat, zda byl institucionální cíl politického interview naplněn či nikoliv, a tím pomoci publiku rozhodnout o výsledku debaty.⁸⁸ To se rozhoduje podle určitých standardů (například demokratických) a v případě závěru, že institucionální cíl politického interview nebyl naplněn (politik nedokázal obhájit svá slova a činy), může politika sankcionovat, například tím, že ho v nadcházejících volbách nebude volit.⁸⁹ Může také nastat situace, kdy diskuse nebude vyřešena ve smyslu ideálního modelu kritické diskuse, například v případě, že moderátor nedostane na své otázky od politika jasné odpovědi. Proto se v některých případech stává, že se politické interview vrací do výchozí situace – politik může být v budoucnu znovu v rámci politického interview na stejná témata dotazován nebo tato témata mohou být diskutována jinými politiky. Stanovení konečného výstupu diskuse je tak v případě politického interview obvykle dlouhodobějším procesem.⁹⁰

5.3 Argumentační charakterizace debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora

Po představení politického interview jako typu komunikační aktivity se nyní ve své práci pokusím o argumentační charakterizaci debaty prezidentských kandidátů bez účasti moderátora, která je předmětem zájmu této práce. Této debaty se zúčastňují vždy dva

---

⁸⁵ *Tamtéž*, s. 50.

⁸⁶ *Tamtéž*, s. 51.

⁸⁷ EEMEREN, Frans H. van. *Argumentation Theory: A Pragma-Dialectical Perspective*. Cham: Springer, 2018. ISBN 978-3-319-95381-6, s. 78.

⁸⁸ ANDONE, Corina. *Maneuvering strategically in a political review*, s. 53.

⁸⁹ *Tamtéž*, s. 54.

⁹⁰ *Tamtéž*, s. 54–55.

prezidentští kandidáti a v omezené míře také moderátor pořadu. Pro svůj záměr argumentačně charakterizovat tento typ komunikační aktivity využiji 2 debaty, na kterých se pokusím představit základní charakteristiky jednotlivých empirických fází tohoto formátu. Jedná se konkrétně o první debatu celé série, Jiří Hynek – Michal Horáček ze dne 5. 12. 2017,⁹¹ a naopak poslední debatu, Jiří Drahoš – Mirek Topolánek ze dne 21. 12. 2017.⁹²

Institucionálním cílem debaty prezidentských kandidátů bez účasti moderátora je podle mého názoru umožnění publiku nalezení vhodného kandidáta na funkci prezidenta prostřednictvím konfrontace kandidátů, která zajišťuje informování publika o jejich politických názorech a volebních programech a vede kandidáty k odpovědnosti za svá slova a činy. Debata by měla pomoci divákovi se rozhodnout, kterého z kandidátů by měl volit v následujících přímých prezidentských volbách. Debata může publiku nabídnout informace o politických názorech nebo dokonce o volebním programu kandidátů. Příklad této informační funkce lze nalézt v debatě J. Hynek – M. Horáček, kdy Horáček před každou svojí otázkou, kterou nastoluje téma diskuse, nejprve představí svůj pohled na danou věc, tedy prezentuje publiku své politické přesvědčení či dokonce část svého volebního programu. Uvádím následující příklad:

M. H.:⁹³ *„Já jsem přesvědčený, že prezident má být nezávislý, úplně nezávislý na politicích a byznysmenech. Má totiž zastupovat podle mého názoru občany. Já jsem se ucházel o podpisy občanů, jsou to tedy oni a ne senátoři nebo politici, kteří mně umožnili kandidovat, a současně také si všechno platím sám, takže nebudu muset*

---

⁹¹ KUBÍK, Jiří. Moderátor odešel a adepti na prezidenta se do sebe pustili: Já jsem zveřejnil všechno. Co jste zveřejnil vy? In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 5. 12. 2017 [cit. 10. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/moderator-odesel-a-adepti-na-prezidenta-se-do-sebe-pustili-ja-jsem-zverejnil-vsechno-co-jste-zverejnil-vy-40422>.

Tuto debatu jsem zvolil z toho důvodu, že se jedná o první debatu z celé série, a proto v jejím úvodu jsou poměrně podrobně vysvětlena specifická pravidla diskuse kandidátů.

⁹² KUBÍK, Jiří. Vždyť vy jste nedokázal porazit ani kmotry ve vlastní straně, pustil se Drahoš do Topolánka. In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 21. 12. 2017 [cit. 10. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vzdyt-vy-jste-nedokazal-porazit-ani-kmotry-ve-vlastni-strane-pustil-se-drahos-do-topolanka-40888>.

V tomto případě se jedná o poslední debatu z celé série, a protože oba kandidáti se již zúčastnili některé z předchozích debat, lze očekávat, že svých zkušeností využijí k co nejefektivnějšímu strategickému manévrování. Tuto debatu jsem tedy zvolil, protože se mi z tohoto pohledu zdála být prototypická.

⁹³ V ukázkách z debat budu pro moderátora užívat zkratku M, pro diskutující kandidáty iniciály jejich jmen.

*nikomu nic splácet. Však to všichni známe, ne? Když jdeme do banky, tak musíme vrátit ty peníze a nejen je vrátit, ale vrátit je s úroky. Co si prosím o nezávislosti prezidenta myslíte vy?*⁹⁴

Jak je patrné z této ukázky, Horáček před samotným položením otázky týkající se toho, co si jeho protikandidát myslí o nezávislosti prezidenta, nejprve představuje svůj pohled na tuto problematiku, tedy, že prezident by měl být úplně nezávislý, a to i na hlasech politiků.

Součástí institucionálního cíle debaty je podle mého názoru i vedení kandidátů k odpovědnosti za svá slova a činy, jak ukazuje následující příklad z debaty J. Drahoš – M. Topolánek:

J. D.: „V roce 2006 skončily parlamentní volby remízou 100 na 100 a nakonec vláda získala důvěru díky dvěma poslancům ČSSD. Oni prostě zničehonic změnili názor. A já jsem... jako přímý účastník té doby jsem přesvědčen o tom, že to na řadu lidí působilo nesmírně nevěrohodně, že to byl jeden z momentů, které podle mého přispěly k tomu, že ta důvěra v politiku... a v tu nejvyšší politiku silně ochabla (...) Vy jste si jistý, že tehdy bylo všechno v pořádku? Respektive, jak byste se na to díval, na tu situaci, jako prezident v současné době?“

M. T.: „(...) Takže já tento pocit, jako vy máte, nemám.“

J. D.: „Ale já nemluvím jen za sebe, opravdu ten pocit má spousta lidí... dobře...“⁹⁵

Drahoš ve své otázce naráží na problematické kroky vlády, jejímž tehdejším předsedou byl právě Topolánek, tedy svým dotazem se snaží svého protikandidáta vést k odpovědnosti za své činy z té doby. Drahoš tak v této části diskuse zdánlivě zastupuje zájem veřejnosti, jak ostatně on sám zdůrazňuje tvrzením, že nemluví pouze za sebe, ale že

---

⁹⁴ KUBÍK, Jiří. Moderátor odešel a adepti na prezidenta se do sebe pustili: Já jsem zveřejnil všechno. Co jste zveřejnil vy? In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 5. 12. 2017 [01:35–02:11]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/moderator-odesel-a-adepti-na-prezidenta-se-do-sebe-pustili-ja-jsem-zverejnil-vsechno-co-jste-zverejnil-vy-40422>.

Pozn.: Pro lepší orientaci čtenáře budu v rámci citací výroků z předmětných videí uvádět relevantní časové rozmezí, ve kterém jednotlivé výroky zazní.

⁹⁵ KUBÍK, Jiří. Vždyť vy jste nedokázal porazit ani kmotry ve vlastní straně, pustil se Drahoš do Topolánka. In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 21. 12. 2017 [01:56–07:05]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vzdyt-vy-jste-nedokazal-porazit-ani-kmotry-ve-vlastni-strane-pustil-se-drahos-do-topolanka-40888>.

negativní pocit k probíraným krokům vlády v čele s Topolánkem má spousta lidí. Zároveň se ale kritikou svého protikandidáta snaží získat přízeň publika na svou stranu. Tímto získává publikum informace o kandidátově politické minulosti, které mu opět mohou pomoci při jeho rozhodování o nejvhodnějším kandidátovi.

5.3.1 Výchozí situace

Diskuse, která v průběhu pořadu probíhá, má charakter výměny otázek a odpovědí. V případě absence moderátora pokládá otázku vždy jeden z kandidátů druhému, přičemž ten na ni odpovídá. Pokud obě strany diskuse společně dospějí k závěru (byť implicitně), že dotazovaný na otázku odpověděl, diskutující kandidáti si vymění strany a další otázku tentokrát pokládá kandidát, který byl v předchozí části dotazován. Položením otázky nastoluje kandidát téma následné diskuse. Tázající se kandidát tak přebírá v pořadu roli moderátora, když on sám nastoluje téma, o kterém s protikandidátem následně bude diskutovat. Ve své volbě tématu přitom nejsou kandidáti ničím omezeni, jak v debatě J. Hynek – M. Horáček na jejím začátku uvádí moderátor pořadu Jiří Kubík:

M: „Témata určují kandidáti, to znamená, je to na vás, na vašich otázkách. Je tedy na vás, čím se pokusíte svého soupeře nebo protikandidáta dostat do úzkých a případně před voliči shodit.“⁹⁶

Jak moderátor v tomto případě výslovně uvádí, kandidát má možnost zvolit takové téma, které podle něj povede k tomu, že jeho protikandidát selže před veřejností (voličstvem) při obhajobě svých slov a činů. Volba tématu se tak stává významným strategickým prostředkem kandidátů, jak získat posluchače na svoji stranu nebo naopak je odradit od případné podpory protikandidáta. Přestože nejsou kandidáti ve své volbě tématu výslovně nijak omezeni, z charakteru pořadu, kdy proti sobě stojí občané, kteří hodlají kandidovat na nejvyšší politickou funkci ve státě, implicitně vyplývá, že diskutovaná témata budou politického charakteru a budou se zpravidla dotýkat nějakého kritického momentu či selhání v dosavadní politické kariéře či volební kampaně jednoho či druhého kandidáta tak, aby bylo upozorněno na jeho nedostatky a tím byla prokázána jeho

---

⁹⁶ KUBÍK, Jiří. Moderátor odešel a adepti na prezidenta se do sebe pustili: Já jsem zveřejnil všechno. Co jste zveřejnil vy? In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 5. 12. 2017 [00:36–00:47]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/moderator-odesel-a-adepti-na-prezidenta-se-do-sebe-pustili-ja-jsem-zverejnil-vsechno-co-jste-zverejnil-vy-40422>.

nekompetentnost k prezidentskému úřadu. Významnost předkládaného tématu závisí pouze na volbě tazajícího se kandidáta. V zájmu kandidátů je ale podle mého názoru volba témat zásadního významu, neboť v opačném případě může volba nepodstatného tématu vyvolat u publika zdání nekompetentnosti či nepřipravenosti tazajícího se kandidáta. Témata si kandidáti typicky připravují před samotným vysláním, mohou ale také jejich volbou reagovat na průběh diskuse, pokud se jim to v kontextu probíhající diskuse jeví jako výhodné, jak ukazuje příklad z debaty J. Hynek – M. Horáček, kdy Hynek reaguje na Horáčkovu odpověď na jeho otázku o nezávislosti prezidenta:

M. H.: „*Prosím, vaše otázka...*“

J. H.: „*Jo, děkuji, děkuji. Já jsem... bych se chtěl zeptat, když říkáte, že jste nezávislý a že jste schopen si platit celou kampaň sám... Mám to chápat, že vlastně do politiky by měli vstupovat pouze miliardáři, kteří nejsou závislí na penězích od jednotlivých drobných dárců při financování politické kampaně?*“⁹⁷

S relativní neomezeností volby tématu je v tomto formátu pořadu také úzce spjat způsob formulace otázky. Pravidla diskuse tak, jak jsou stanovována moderátorem na začátku pořadu, nevymezují přesnou podobu otázky, kladené jedním kandidátem druhému. V praxi tak samotnému položení otázky vždy předchází uvedení problému (tématu), v rámci něhož kandidát pokládající otázku získává prostor, který může strategicky využít ke kritice protikandidáta ve vztahu k danému problému nebo k představení vlastního hodnocení problému či svého postoje k němu. Pro tento typ debaty je tak podle mého názoru typická následující struktura otázek, pokládaných jedním kandidátem druhému při stanovování tématu diskuse:

---

⁹⁷ *Tamtéž*, [04:10–04:36].

1. *Uvedení problému kandidátem A*

A) *Představení situace X.*

B1) *Kandidát B se v rámci ní zachoval způsobem Y, který je podle kandidáta A/veřejnosti nesprávný.*

nebo/+

B2) *Kandidát A se zachoval způsobem Z, který je podle něho/veřejnosti správný.*

2. *Položení otázky kandidátem A.*

C) *Jak kandidát B vysvětlí svůj postoj/chování Y ve vztahu k situaci X?*

Debata prezidentských kandidátů představuje střet dvou proti sobě stojících konkurentů usilujících o získání přízně publika, je proto logické, že pro argumentační výměny vyskytující se v tomto pořadu bude typický výskyt implicitního stanoviska předkládaného v rámci stanovování tématu/formulace otázky, které je namířeno proti schopnosti protikandidáta zastávat případně prezidentský úřad. V tomto typu komunikační aktivity se tak typicky setkáváme s následujícím výchozím schématem u kandidáta nastolujícího téma diskuse:

(1 Kandidát B není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)⁹⁸

1.1 Kandidát B selhal/selhává v situaci X.

Jelikož je výše zmíněné stanovisko 1 implicitní, stává se argument 1.1 substanoviskem, o který se povede následný názorový střet. Nicméně, jak už bylo výše naznačeno, lze se u některých kandidátů setkat také s tím, že relativní volnost pravidel pro stanovení tématu a formulaci otázek využívají k prezentaci svého pohledu na věc či řešení situace, kterou logicky považují za správné. V debatách se tak můžeme setkat i s následujícím výchozím schématem:

(1 Kandidát B není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 Kandidát B selhal/selhává v situaci X.

1.2 Kandidát A neselhal/neselhává/by neselhal v situaci X.

---

⁹⁸ Výrok, který je ve výše zmíněných schématech uveden v závorce, představuje implicitní stanovisko.

Kandidát A, který klade otázku, tak může před jejím položením předložit dvě stanoviska, která se následně stávají předmětem názorového střetu. Zde je příklad z debaty J. Drahoš – M. Topolánek:

M. T.: „*My jsme chtěli, aby se část toho základního, hlavně aplikovaného výzkumu realizovaná na univerzitách, na těch velkých.... Jak je možné, že během té doby, kdy vy jste zrovna vedl Akademii věd, permanentně... permanentně ta účelová podpora klesá z nějakých.... Klesá vlastně to, jakým způsobem ta Akademie věd vykazuje tu úspěšnost a ty vysoké školy na výzkum z nějakých 100 % v roce 2008, kdy jsem to ovlivňoval, až na 244 %, to je skoro 9 miliard, jsou účelové prostředky, které právě vycházejí z nějakého vyhodnocování, a oba víme, že to vyhodnocování je složité.... Ale my jsme chtěli naopak podporovat ten excelentní výzkum a vy jste tomu bránili a musím říct, že my jsme se nepotkali.... Když říkáte, že jste mluvil s těmi politiky, tak jsem to zcela jistě nebyl já, protože rozpočet na dva devět jsem sestavoval ještě za pana Pačese, s kterým jsem měl ostatně velmi korektní vztahy. Proč říkáte věty, že já jsem chtěl likvidovat Akademii věd, když ta Akademie věd za vás, a to je ta otázka, měla méně peněz z toho státního rozpočtu než těch skoro 6 miliard v tom roce, kdy jsem to naposled ovlivňoval já?*“⁹⁹

Topolánek v této ukázce poukazuje na to, že za jeho vlády byla podpora Akademie věd vyšší, než tomu bylo za úřadování Drahoše v čele této instituce. V tomto případě bych Topolánkovo stanovisko rekonstruoval následujícím způsobem:

(1 J. Drahoš není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 V době úřadování Drahoše v čele Akademie věd byla podpora ze státního rozpočtu nižší.

1.2 V době Topolánkovy vlády byla státní podpora Akademie věd vyšší.

V rámci debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora dochází ke vzniku názorového střetu, jehož strany se různí podle fáze pořadu. Pro tento formát je charakteristické, že debata z větší části probíhá bez přítomnosti moderátora. Ten je přítomen pouze na začátku pořadu, kdy diskutujícím prezidentským kandidátům a také publiku vysvětluje základní pravidla diskuse, a v samotném jeho závěru, kdy každému kandidátovi postupně klade jednu závěrečnou otázku. V případě absence moderátora jako

---

⁹⁹ KUBÍK, Jirí. Vždyť vy jste nedokázal porazit ani kmotry ve vlastní straně, pustil se Drahoš do Topolánka. In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 21. 12. 2017 [09:25–10:35]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vzdyt-vy-jste-nedokazal-porazit-ani-kmotry-ve-vlastni-strane-pustil-se-drahos-do-topolanka-40888>.

strany názorového střetu vystupují oba prezidentští kandidáti. Z výše uvedené rekonstrukce typického stanoviska vyplývá, že vedle jednoduchého (1 stanovisko) se setkáváme také s násobným názorovým střetem (2 stanoviska).¹⁰⁰

5.3.2 Procedurální a materiální východiska

V rámci argumentační charakterizace je nutné dále identifikovat procedurální a materiální východiska, která představují pro diskutující strany omezení, se kterými se musí v rámci argumentační výměny vyrovnat.

Z hlediska procedurálních východisek musejí diskutující kandidáti dodržovat formální i neformální pravidla. Na nejobecnější rovině můžeme formální pravidla identifikovat v právní úpravě zakotvené v zákonech ČR. Jako příklad bych uvedl ustanovení § 184 odst. 1 Trestního zákoníku, které upravuje skutkovou podstatu trestného činu pomluvy. Podle tohoto ustanovení se trestného činu pomluvy dopouští ten, „*kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu...*“¹⁰¹ Kandidáti tak nesmějí v rámci diskuse užívat prostředků, které by naplňovaly skutkovou podstatu výše zmíněného trestného činu, v opačném případě by jejich jednání zakládalo jejich trestní odpovědnost.

Dalšími formálními východisky jsou interní pravidla zpravodajského webu Seznam Zprávy. Tato pravidla jsou ale spíše adresována moderátorovi debaty, který může do diskuse kandidátů vstoupit, aby zajistil jejich dodržování. Za zdroj těchto pravidel lze

---

¹⁰⁰ V závěrečné části pořadu se vrací moderátor, který ukončuje debatu kandidátů a následně každému z nich pokládá jednu otázku. Tato část pořadu, ve které probíhá výměna otázek a odpovědí mezi moderátorem a kandidátem a ve které moderátor reprezentuje zájem či pochybnost publika, se podle mého názoru podobá politickému interview.

¹⁰¹ § 184 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 9. 2. 2009. ISSN 1211-1244.

podle mého názoru považovat mj. i Etický kodex¹⁰², Redakční etický kodex¹⁰³ a Kodex chování Seznam.cz a Seznamáků na sociálních sítích¹⁰⁴.

Mezi formální procedurální východiska patří samotná procesní pravidla debaty, která jsou zpravidla vyjmenována moderátorem na začátku pořadu tak, jak to činí Jiří Kubík v případě debaty J. Hynek – M. Horáček.¹⁰⁵ Klíčovým procedurálním východiskem pro tento pořad je nepřítomnost moderátora v rámci samotné debaty prezidentských kandidátů. Moderátorova role se omezuje pouze na úvod pořadu, kdy kandidátům a také publiku sděluje základní pravidla debaty, a dále na jeho závěr, kdy on sám pokládá každému kandidátovi jednu závěrečnou otázku.

Mezi další pravidla debaty, která jsou zmíněna v úvodu pořadu, patří střídání kandidátů po jedné otázce při nastolování tématu diskuse a pravidlo, podle kterého může moderátor po 5 minutách změnit téma, aby pořad nesklouzl k debatě na jedno téma. Kandidáti mají tedy k dispozici omezený čas na jedno diskutované téma. Zároveň si moderátor vyhrazuje právo vstoupit kdykoliv do diskuse v případě, že se kandidáti nebudou střídat v otázkách nebo budou padat neférové argumenty.¹⁰⁶ Moderátor tedy vstupuje do diskuse pouze ve výjimečných případech. Takto vymezený prostor pro diskusi umožňuje kandidátům předkládat poměrně rozsáhlou argumentaci bez obav z toho, že by do jejich diskuse zasáhl moderátor za účelem předání slova protikandidátovi tak, jak je to vidět v debatě J. Drahoš – M. Topolánek, kde se setkáváme s široce formulovanými otázkami kandidátů či odpověďmi na ně.¹⁰⁷ Omezena je i celková délka diskuse kandidátů,

---

¹⁰² *Etický kodex* [online]. Seznam.cz, © 1996–2020 [cit. 20. 5. 2020]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/>.

¹⁰³ *Redakční etický kodex* [online]. Seznam.cz, © 1996–2020 [cit. 20. 5. 2020]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/redacni-eticky-kodex/>.

¹⁰⁴ *Kodex chování Seznam.cz a Seznamáků na sociálních sítích* [online]. Seznam.cz, © 1996–2020 [cit. 20. 5. 2020]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/kodex-chovani-seznam-cz-a-seznamaku-na-socialnich-sitich/>.

¹⁰⁵ KUBÍK, Jiří. Moderátor odešel a adepti na prezidenta se do sebe pustili: Já jsem zveřejnil všechno. Co jste zveřejnil vy? In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 5. 12. 2017 [cit. 10. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/moderator-odesel-a-adepti-na-prezidenta-se-do-sebe-pustili-ja-jsem-zverejnil-vsechno-co-jste-zverejnil-vy-40422>.

¹⁰⁶ *Tamtéž*.

¹⁰⁷ KUBÍK, Jiří. Vždyť vy jste nedokázal porazit ani kmotry ve vlastní straně, pustil se Drahoš do Topolánka. In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 21. 12. 2017 [cit. 10. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vzdyt-vy-jste-nedokazal-porazit-ani-kmotry-ve-vlastni-strane-pustil-se-drahos-do-topolanka-40888>.

kteřá činí zhruba 25 minut, poté se vrací moderátor, který pokládá kandidátům závěrečné otázky. Tato časová limitace pořadu vede kandidáty k nutnosti předkládat v diskusi nejzásadnější témata a vzhledem k nim i nejsilnější argumenty, protože volba slabšího tématu či argumentu by byla méně efektivní vzhledem k cíli přesvědčit publikum.

Jedna z typických moderátorových rolí, tedy dohled nad dodržováním pravidel debaty kandidáty, je jeho absencí v tomto formátu pořadu redukována, což ve spojení s relativně vágní formulací výše zmíněných pravidel debaty ze strany moderátora zvětšuje prostor ke strategickému manévrování kandidátů v rámci diskuse. Toto lze ilustrovat na jednom z pravidel pořadu, podle kterého se kandidáti střídají v pokládání otázek, kterými nastolují téma diskuse. Byť to není explicitně v úvodu pořadu řečeno, lze se domnívat, že se implicitně předpokládá, že kandidát, který je na řadě, stanoví jedno téma, na základě něhož svému protikandidátovi položí jednu otázku. Na základě toho se implicitně předpokládá vznik jednoduchého názorového střetu. V praxi však někteří kandidáti výše zmíněných procedurálních východisek využívají k tomu, aby se v rámci jednoho názorového střetu vyjadřovali k více tématům než k jednomu.

Jako příklad bych uvedl začátek debaty J. Drahoš – M. Topolánek:

J. D.: „V nedávném rozhovoru pro *Hospodářské noviny* jste nechtěl odpovídat na některé otázky týkající se Vaší politické minulosti. Řekl jste doslova: ‚Ano, máte pravdu, nesu si na zádech batoh jakýchsi problémů.‘ Já tu snahu vyhnout se minulosti do jisté míry chápu. Přece jenom, když se člověk v minulosti vyjádří k nějakému závažnému problému, tak to, že bude stejný názor opakovat... nebo podobný názor opakovat později, je dost pravděpodobné. Já registruju, vy říkáte, že jste věkem zmoudřel a poučil se a změnil se... Někdy to vypadá, že je tady nějaký Mirek Topolánek 2.0, kdybych chtěl použít toho současného... té současné mluvy. Já se musím přiznat, že tedy v takovém případě nevím, který Mirek Topolánek vlastně nedávno vyrazil za panem Nejedlým s dárkem k narozeninám, jestli to byl Mirek Topolánek 1.0 nebo 2.0. Ale to je řečnická otázka, na tu netřeba reagovat. Ta moje je daleko zásadnější. V roce 2006 skončily parlamentní volby remízou 100 na 100 a nakonec vláda získala důvěru díky 2 poslancům ČSSD. Oni prostě zničehonic změnili názor. A já jsem... jako přímý účastník té doby jsem přesvědčen o tom, že to na řadu lidí působilo nesmírně nevěrohodně, že to byl jeden z momentů, které podle mého přispěly k tomu, že ta důvěra v politiku... a v tu nejvyšší politiku silně ochabla. Já jsem přesvědčen o tom, že se těžko kdy vyvrátí to, že to proběhlo nebo neproběhlo čistě... a já mám dotaz. Vy jste si jistý, že tehdy bylo všechno v pořádku? Respektive jak byste se na to díval, na tu situaci, jako prezident v současné době?“

M. T.: „Tak já přece jenom musím reagovat na ten úvod (...) A teď k tomu roku 2006...“¹⁰⁸

---

¹⁰⁸ Tamtéž, [00:53–03:37].

Drahoš se nejprve vyjadřuje k tvrzení Topolánka, že s věkem zmoudřel a poučil se, a tedy se celkově změnil. Tento Topolánkuv názor Drahoš zpochybňuje tím, že upozorňuje na Topolánkovu účast na narozeninové oslavě Martina Nejedlého, která spíše svědčí o něčem jiném. Na to následně se slovy „...ale to je jen řečnická otázka, na tu netřeba reagovat...“ Drahoš stanovuje další téma, které se vztahuje k míře důvěry v nejvyšší politiku v době Topolánkovy vlády a které je zakončeno otázkou, kterou Drahoš Topolánkovi pokládá. Drahoš tedy ve svém úvodním výstupu předkládá dvě stanoviska (témata), z nichž to první ale on sám prezentuje jako řečnickou otázku, čímž se snaží preventivně zamezit tomu, aby byl případně ze strany protikandidáta či dokonce moderátora, který si na začátku pořadu vyhrazuje právo vstoupit do debaty v případě, že by se kandidáti nestřídali v kladení otázek, obviněn z porušování pravidel debaty. Tento Drahošův postup v rámci předkládání stanoviska lze vyjádřit obecně následujícím schématem:

(1 Kandidát B není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 Kandidát B selhal/selhává v situaci X.

1.2 Kandidát B selhal/selhává v situaci Y.

Oba argumenty, které podporují implicitní stanovisko a které se v diskusi stávají substanovisky, obsahují tvrzení, že kandidát B v určitých situacích selhává, můžeme zde tedy sledovat užití násobné argumentační struktury, jejímž účelem je podpořit účinněji implicitní stanovisko, že kandidát B není vhodným kandidátem na funkci prezidenta. Drahošovo stanovisko bych tedy zrekonstruoval tímto způsobem:

(1 M. Topolánek není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 M. Topolánek je stejně problematickým politikem jako v minulosti.

1.2 M. Topolánek je zodpovědný za ochabnutí víry v nejvyšší politiku v době jeho vlády.

Je nutné také zmínit, že Topolánek ve výše zmíněné ukázce reaguje na obě substanoviska (témata), která zpochybňuje. Oproti implicitně předpokládaným mantinelům hry tak vágnost pravidel umožňuje vznik násobného střetu.

Při argumentační charakterizaci určitého typu komunikační aktivity se v rámci výkladu o procedurálních východiscích musíme zmínit i o rozdělení rolí aktérů diskuse a

důkazního břemena. Jak je výše ukázáno, v rámci debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora se diskutující kandidáti svojí argumentací snaží přesvědčit publikum o tom, že jejich protikandidát není vhodným kandidátem na prezidentskou funkci. Protikandidát ale logicky nemůže s tímto tvrzením souhlasit a je v jeho zájmu snažit se přesvědčit publikum o opaku, tedy o tom, že je vhodným prezidentským kandidátem. V debatách prezidentských kandidátů bez účasti moderátora tak převažuje smíšený názorový střet, v rámci kterého oba diskutující kandidáti na sebe berou roli protagonisty, který v diskusi předkládá stanovisko, které následně argumentačně obhajuje. Takový smíšený názorový střet lze vyjádřit následujícím schématem:

Kandidát A: (1 Kandidát B není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 ...

1.2 ...

Kandidát B: (1 Kandidát B je vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 ...

1.2 ...

Oba kandidáti v diskusi vystupují jako protagonisty, kteří předkládají opačná stanoviska ke kompetentnosti kandidáta B k funkci prezidenta. Důkazní břemeno se v takovém případě přesouvá z jedné strany na druhou podle toho, který z kandidátů zrovna předkládá své stanovisko, které je nutné následně argumentačně podpořit. Uvedme takový příklad smíšeného názorového střetu v debatě J. Drahoš – M. Topolánek:

J. D.: „... ale v jednom rozhovoru, už po vašem odchodu z ODS, jste uvedl, cituji: ... že jste s tím ve straně, již jste byl předsedou, nemohl nic dělat. (...) Vy jste byl předsedou ODS stejně dlouho jako já předsedou Akademie věd, ale já si troufám říct, že na rozdíl od vás jsem tu situaci v té vlastní instituci zvládl lépe. A teď můj dotaz. Chci se zeptat, jak chcete jako prezident bojovat proti klientelismu a politickým kmotrům, když jste je nedokázal porazit ani ve vlastní straně?“

M. T.: „Dá se říct, že jsem je nakonec porazit dokázal, protože jestli někdo začal bojovat s problémy černých duší... Sociální demokracie to nezvládla velmi dlouho, nebyla ochotna to ani připustit... ty velrybářské náboje, speciálně v severních Čechách... Jestli někdo opravdu bojoval s tím prorůstáním, speciálně na krajské úrovni, mezi institucemi a tím jakoby byznysově-politickým vedením, tak jsem to byl já.“¹⁰⁹

---

¹⁰⁹ *Tamtéž*, [13:26–14:26].

Výše uvedený příklad ukazuje rozdělení rolí a důkazního břemene v diskusi. Nejprve Drahoš vystupuje jako protagonista, když implicitně tvrdí, že Topolánek není dobrým kandidátem, a toto své stanovisko podporuje argumenty, že Topolánek nezvládl porazit „kmotry“ ve své straně a naopak on si ve stejné době ve funkci předsedy Akademie věd vedl z hlediska řízení instituce lépe. Topolánek na to reaguje tím, že předkládá opačné implicitní stanovisko, že je vhodným kandidátem, a to podporuje argumenty, že právě on bojoval proti problému „kmotrů“ a že sociální demokracie naopak tento boj nezvládla a nebyla ho ochotna dlouho připustit. I Topolánek tedy vystupuje v roli protagonisty, který musí stejně jako Drahoš unést důkazní břemeno. Výše uvedenou ukázkou můžeme tedy schematicky vyjádřit následovně:

Drahoš: (I M. Topolánek není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 M. Topolánek nezvládl problém kmotrů ve své politické straně.

1.2 J. Drahoš si vedl v řízení instituce lépe než M. Topolánek.

Topolánek: (I M. Topolánek je vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 M. Topolánek bojoval proti problému kmotrů.

1.2 Sociální demokracie selhala v boji proti kmotrům.

V rámci výkladu o procedurálních východiscích je také nutné se věnovat publiku. To je tvořené diváky, kteří pořad sledují distančně na svých zařízeních (PC, televize, mobilní telefon atd.). Z institucionálního cíle debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora vyplývá, že publikum je primárním adresátem diskuse. Stanoviska a argumenty, které jsou v jejím rámci kandidáty předkládána, směřují k přesvědčení publika o přijatelnosti jednoho či naopak nepřijatelnosti druhého kandidáta, neboť publikum v podobě voličstva následně v přímých volbách rozhodne o tom, který z kandidátů bude nakonec ve svém úsilí úspěšný. Publikum má smíšený charakter – pořad sledují příznivci i odpůrci jednotlivých kandidátů, a také voliči s dosud nevyhraněným názorem. Právě těm podle mého názoru nejvíce slouží institucionální cíl debat, tedy umožnění nalézt vhodného kandidáta na funkci prezidenta. Lze také u publika očekávat různou míru orientace v diskutovaných tématech, která má dopad na efektivnost argumentačního úsilí jednotlivých kandidátů.

V rámci argumentační charakterizace debaty prezidentských kandidátů bez účasti moderátora je nutné zmínit také její materiální východiska. Vzhledem k tomu, že institucionálním cílem této debaty je umožnit publiku nalezení nejvhodnějšího kandidáta na funkci prezidenta republiky, lze očekávat, že se debata bude dotýkat zásadních celospolečenských, politických či ekonomických témat vzhledem k tomu, že prezident republiky je vrcholným ústavním činitelem a hlavou státu, která se ze své pozice může k těmto tématům vyjadřovat či je do jisté míry ovlivňovat. Zároveň debaty prezidentských kandidátů představují „hřiště“, na kterém dva kandidáti mezi sebou soutěží o podporu posluchačů-voličů, lze tedy anticipovat, že se diskutovaná témata zároveň budou většinou týkat slov a činů kandidátů, které budou ze strany protikandidátů zpochybňovány s cílem poukázat na nekompetentnost daného kandidáta k funkci prezidenta.

Mezi materiální východiska debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora tedy podle mého názoru patří výroky či rozhovory kandidátů z minulosti, které byly mediálně prezentovány a které se týkají zásadního společenského, politického či ekonomického tématu. Uveďme si následující příklad z debaty J. Drahoš – M. Topolánek:

J. D.: „Dobře. Takže... já jsem okomentoval situaci, která byla na konci roku 2008 a v prvním pololetí 2009... Já bych měl druhou otázku následující. Vy jste se proslavil také tím, že jste do běžně užívané češtiny zavedl slovo ‚kmoť‘, v roce 2009... Jako ‚kmoť‘ s vlivnými členy nebo sympatizanty ODS, to asi nelze popřít, kteří obchodují s politickým vlivem... Já nevím, jestli jste se tehdy inspiroval v Toskánsku nebo jinde... ale v jednom rozhovoru, už po vašem odchodu z ODS, jste uvedl, cituji: ...že jste s tím ve straně, již jste byl předsedou, nemohl nic dělat. Mimochodem tedy, když jsme se bavili o tom, jak Drahoš fungoval a jak fungoval Mirek Topolánek... Vy jste byl předsedou ODS stejně dlouho jako já předsedou Akademie věd, ale já si troufám říct, že na rozdíl od vás jsem tu situaci v té vlastní instituci zvládl lépe. A teď můj dotaz. Chci se zeptat, jak chcete jako prezident bojovat proti klientelismu a politickým kmoťům, když jste je nedokázal porazit ani ve vlastní straně?“¹¹⁰

Drahoš v rámci tématu, které v diskusi nastoluje, naráží na Topolánkuv mediální výrok, že nemohl jako předseda ODS nic dělat se situací v této politické straně na přelomu let 2008 a 2009, kdy se strana nacházela pod vlivem tzv. politických kmoťů. Drahoš se snaží tohoto mediálního výroku využít k tomu, aby publiku ukázal, že jeho protikandidát není kompetentní k funkci prezidenta, neboť výše zmiňovaným výrokem sám připustil, že jako předseda významné politické strany selhal v řešení politického problému, který je tak

---

¹¹⁰ Tamtéž, [12:54–13:58].

zásadní, že by se měl těšit i zájmu ze strany prezidenta. Drahoš se v rámci tohoto tématu vyjadřuje k dění v ODS v letech 2008 a 2009 a k problému tzv. politických kmotrů, aniž by tyto události blíže specifikoval nebo je vysvětlil, protože je považuje za natolik významné a celospolečensky známé, že lze předpokládat jejich znalost ze strany protikandidáta i publika.

V následujícím příkladu z debaty stejných kandidátů pro změnu Topolánek zpochybňuje konkrétní Drahošův čin:

M. T.: *„Já mám jednu otázku, která se týká... vy jste v roce dva patnáct podepsal takový... skoro zvací dopis, takový vítačský, kde jste konstatovali s dalšími, že 2600 uprchlíků a je celkem jako jedno, odkud jsou, to, že to Česká republika utáhne, přestože jste musel vědět, že to bude problém, že my zaplatíme případně dneska pokutu za jednoho toho uprchlíka 250 000 euro ročně... kterého nevezmeme. Jsme teďka... leží to u soudu... u evropského soudu pro tyto věci... myslím, že ve Štrasburku. A mě zajímá, máte pořád stejný názor na to, že ta migrace není problém, a speciálně nekontrolovaná migrace, já nemluví o té ekonomické migraci, kdy tady přicházejí pracovat lidi z Ukrajiny, z Bulharska... pracují tady vietnamští zaměstnanci anebo dokonce vlastníci firem... Jestli opravdu si myslíte, že tímhle tím vítačským způsobem, tím, že se podvolíme fakticky tomu, co po nás chce ta Evropská unie... že něco získáme, že tím nepoškodíme ty občany tady? Notabene s tím, že budou brát sociální dávky jako v Německu?“¹¹¹*

Topolánek zpochybňuje Drahošův čin v podobě jeho podpisu dopisu vědců o možném přijetí uprchlíků Českou republikou, který implicitně považuje za odporující zájmu České republiky. Zároveň se toto předkládané téma týká migrace jako jednoho ze současných globálních problémů, které je protikandidátovi i publiku dobře známé. Kromě mediálních vyjádření kandidátů jsou tedy materiálními východisky i jejich konkrétní politické akce v kontextu společensky významných témat.

Kromě východisek faktálního typu (tj. výroků a činů kandidátů) kandidáti využívají i hodnotová východiska – snaží se poukázat na odlišné postoje a hodnoty svých protikandidátů, které dlouhodoběji zastávají. Topolánek svojí otázkou *„A mě zajímá, máte pořád stejný názor na to, že ta migrace není problém...“* poukazuje na Drahošův pozitivní přístup k problému migrace a zároveň dává volbou této otázky implicitně najevo, že jeho vlastní pohled na danou problematiku je odlišný.

---

¹¹¹ *Tamtéž*, [17:28–18:41].

5.3.3 Argumentační prostředky

V rámci argumentační charakterizace je nutné se také věnovat argumentačním prostředkům, které jsou kandidáty v debatách užívány. V rámci této podkapitoly bude pozornost zaměřena na prototypický výskyt argumentačních schémat a argumentačních struktur ve výpovědích kandidátů a bude uveden také příklad strategického manévrování v rámci volby argumentačních prostředků.

V předchozí části této práce bylo vysvětleno, že v rámci debat prezidentských kandidátů dochází typicky ke smíšenému názorovému střetu, kdy kandidáti předkládají implicitní stanoviska týkající se kompetentnosti daného kandidáta k výkonu prezidentského úřadu. Kandidát, který pokládá otázku (kandidát A), svým dotazem předkládá implicitní stanovisko o tom, že jeho soupeř (kandidát B) není vhodným kandidátem na prezidenta, a pro podporu tohoto stanoviska předkládá argumenty, o které se vzhledem k implicitnosti stanoviska povede vlastní názorový střet. Podle mého názoru lze v rámci předkládané argumentace očekávat typický výskyt symptomatického argumentačního schématu – tázající se kandidát poukazuje na konkrétní jednání protikandidáta nebo jeho postoje či hodnoty, které lze charakteristicky považovat za příklad selhání, které svědčí o nevhodnosti daného kandidáta pro prezidentský úřad. Takové symptomatické argumentační schéma užití kandidátem A lze vyjádřit následujícím způsobem:

(I Kandidát B není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 Kandidát B selhal v situaci X.

1.1.1 Kandidát B se dopustil jednání Y. / Kandidát B má postoj Z k situaci X.

(1.1.1' Jednání Y/postoj Z představuje charakteristicky selhání v situaci X.)

Pro demonstraci užití tohoto argumentačního schématu si uveďme ještě jednu předchozí příklad z debaty J. Drahoš – M. Topolánek:

M. T.: „*Já mám jednu otázku, která se týká... vy jste v roce dva patnáct podepsal takový... skoro zvací dopis, takový vítačský, kde jste konstatovali s dalšími, že 2600 uprchlíků a je celkem jako jedno, odkud jsou, to, že to Česká republika utáhne, přestože jste musel vědět, že to bude problém, že my zaplatíme případně dneska pokutu za jednoho toho uprchlíka 250 000 euro ročně... kterého nevezmeme. Jsme teďka... leží to u soudu... u evropského soudu pro tyto věci... myslím, že ve Štrasburku. A mě zajímá, máte pořád stejný názor na to, že ta migrace není problém, a speciálně*

*nekontrolovaná migrace, já nemluvim o té ekonomické migraci, kdy tady přicházejí pracovat lidi z Ukrajiny, z Bulharska... pracují tady vietnamští zaměstnanci anebo dokonce vlastníci firem... Jestli opravdu si myslíte, že tímhle tím vítačským způsobem, tím, že se podvolíme fakticky tomu, co po nás chce ta Evropská unie... že něco získáme, že tím nepoškodíme ty občany tady? Notabene s tím, že budou brát sociální dávky jako v Německu?*¹¹²

V rámci této ukázky Topolánek, který je na řadě s kladením otázky svému soupeři, předkládá argumenty, které mají prokázat, že Drahoš není vhodným kandidátem na prezidenta. Topolánek využívá aktuálního problému migrace a snaží se poukázat na nevhodný Drahošův přístup k němu. Ten demonstruje tvrzením, že Drahoš v minulosti podepsal „vítačský“ dopis, ve kterém bylo dle slov Topolánka konstatováno, že si Česká republika může dovolit přijmout určitý počet uprchlíků. Z Topolánkova výstupu je patrné, že výše zmíněný dopis považuje za chybný krok a ukázkou selhání v oblasti migrační politiky, Drahošův podpis u tohoto dopisu pak představuje jeho konkrétní selhání, které svědčí o jeho nevhodnosti k prezidentskému úřadu. V rámci kladení otázky se Topolánek Drahoše dotazuje, zda si stále myslí, že takovou politikou Česká republika něco získá a že tím občané nebudou poškozeni. V tomto případě Topolánek kritizuje určité politické názory či hodnoty, které podle něj Drahoš zastává a které opět znamenají Drahošovo selhání v oblasti migrační politiky. Argumentační princip, který svědčí o symptomatickém argumentačním schématu, by bylo možné rekonstruovat následujícím způsobem: *Podepsání „vítačského“ dopisu / pozitivní postoj k přijetí migrantů je charakteristicky selháním v migrační politice.* Výše zmíněný příklad bychom pak mohli rekonstruovat následovně:

(1 J. Drahoš není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

(1.1 J. Drahoš selhal v oblasti migrační politiky)

1.1.1 J. Drahoš podepsal „vítačský“ dopis.

(1.1.1' Podepsání „vítačského“ dopisu je charakteristicky selháním v migrační politice.)

1.1.2 J. Drahoš zastává pozitivní postoj k přijímání migrantů do ČR.

(1.1.2' Pozitivní postoj k přijímání migrantů do ČR je charakteristicky selháním v migrační politice.)

---

¹¹² *Tamtéž.*

Vedle zkoumání argumentačních prostředků užitých kandidátem, který pokládá otázku, je v rámci argumentační charakterizace nutné se také zaměřit na argumentační prostředky užitá dotazovaným kandidátem. Ten se typicky snaží předkládat argumenty, které představují dostatečnou podporu pro jeho implicitní stanovisko, podle kterého je dotazovaný kandidát vhodným pro prezidentský úřad. I u dotazovaného kandidáta lze podle mého názoru očekávat typické užití symptomatického argumentačního schématu, přičemž předkládanými argumenty bude reagovat na explicitní argumenty tázajícího se kandidáta. V případě premisy faktuálního typu, která popisuje faktické chování nebo postoj kandidáta v minulosti, nelze očekávat, že by dotazovaný kandidát přímo takovou premisu zpochybňoval, ale spíše se bude snažit o zpochybnění argumentačního principu, který představuje podporu pro daný argument. V tomto případě by se dala taková argumentace vyjádřit následujícím schématem:

(I Kandidát B je vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 Kandidát B nesehal v situaci X.

1.1.1 Kandidát B se dopustil jednání Y.

1.1.1' Jednání Y nepředstavuje charakteristicky selhání v situaci X.

V případě argumentu, v němž se pracuje s identifikací postoje kandidáta, může dotazovaný kandidát napadnout přímo platnost premisy, která postoj zachycuje. Tato argumentace by se dala obecně vyjádřit následovně:

(I Kandidát B není vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

1.1 Kandidát B nesehal v situaci X.

1.1.1 Kandidát B nemá postoj Z k situaci X.

1.1.1.1 Kandidát B jedná způsobem Q.

(1.1.1.1' Jednání Q nepředstavuje charakteristicky postoj Z k situaci X.)

Jako příklad užití výše uvedených schémat použiji odpověď J. Drahoše na otázku M. Topolánka z již výše uvedené ukázky:

J. D.: „*Pane Topolánku, já chápu, že jste v kampani poměrně krátkou dobu a předtím jste možná někde podřimoval. Nesledoval jste to, co například říkám já systematicky od začátku své kampaně... Ekonomickou migraci, a teď nemluvím, správně, o těch Vietnamcích, Ukrajincích... tu zejména ze subsaharské Afriky je třeba zastavit. Je třeba zastavit ji na hranicích Afriky, je třeba pomoci těm lidem tam atd. Promiňte, o tom já hovořím už velmi dlouhou dobu. Vy jste se možná probral teď. Ale ještě jednu věc... Vy jste se mě ptal na tu tzv. vítačskou výzvu... Četl jste ji vůbec?“*

M. T.: „*Já ji mám tady.*“

J. D.: „*Výborně. Je tam jediné slovo o tom, že by někdo někoho někam vítal? Já jenom připomínám, že to byla výzva vědců, která vznikla v roce 2015, kdy šlo zejména o migraci z válečných zón, a tam jsou věty typu: „Apelujeme na politiky, aby nezneužívali cizího neštěstí ke hromadění levných politických bodů.“ Když přečtete...“¹¹³*

Drahoš se ve své odpovědi věnuje nejprve Topolánkovu argumentu, že zastává pozitivní postoj k přijímání migrantů do ČR. Tento argument Drahoš zpochybňuje tvrzením, že podle jeho názoru je třeba ekonomickou migraci zastavit již na africkém kontinentu, tedy předkládá argument, jenž podporuje jeho jiný argument spočívající v tvrzení, že nezastává pozitivní postoj k migraci. Dále se Drahoš také vyjadřuje k Topolánkovu argumentu, že podepsal „vítačský“ dopis. Tento fakt nezpochybňuje, ale tvrdí, že v dopise není napsáno, že by někdo někoho vítal. Svůj podpis na zmiňovaném dopise tak nepovažuje za svoje selhání v oblasti migrační politiky. V tomto smyslu tak Drahoš zpochybňuje vlastně argumentační princip, který představuje subordinativní podporu argumentu, že Drahoš podepsal „vítačský“ dopis, a tím selhal v oblasti migrační politiky. Výše zmíněný příklad bychom pak mohli rekonstruovat následovně:

(1 J. Drahoš je vhodným kandidátem na funkci prezidenta.)

(1.1 J. Drahoš neselhal v oblasti migrační politiky.)

(1.1.1 J. Drahoš podepsal „vítačský“ dopis.)

(1.1.1' Podepsání „vítačského“ dopisu nepředstavuje typické selhání v migrační politice.)

(1.1.2 J. Drahoš nezastává pozitivní postoj k přijímání migrantů do ČR.)

1.1.2.1 J. Drahoš tvrdí, že je třeba ekonomickou migraci zastavit již v Africe.

(1.1.2.1' Tvrzení o potřebě zastavení ekonomické migrace již v Africe není charakteristicky projevem pozitivního postoje k přijímání migrantů do ČR.

---

¹¹³ *Tamtéž*, [18:41–19:40].

V rámci výkladu o argumentačních prostředcích je nutné se zaměřit také na argumentační struktury, které se typicky vyskytují v argumentaci předkládané jednotlivými kandidáty. Lze podle mého názoru očekávat, jak mj. vyplývá ze dvou předchozích ukázek a rekonstrukce argumentace v nich použité, užití subordinativní struktury, kdy kandidáti předkládají další argumenty pro dodatečné vysvětlení předchozích argumentů či stanoviska. Se subordinativní strukturou se setkáváme ve výpovědích obou kandidátů a to nejčastěji ve vztahu ke snaze dovysvětlit argument (substanovisko) o selhání kandidáta v určité oblasti. Lze také očekávat výskyt násobné struktury, kdy se kandidáti budou snažit využít časový prostor pro zesílení kritiky protikandidáta v podobě předkládání většího počtu argumentů k podpoře substanoviska tázajícího se kandidáta o selhání jeho protikandidáta, popř. k podpoře opačného substanoviska, pokud se jedná o dotazovaného kandidáta.

Jak již bylo v předchozí části práce uvedeno, specifická pravidla pořadu vytvářejí prostor pro strategické manévrování kandidátů. Ti tento prostor mohou využít k tomu, že v rámci pokládání otázky protikandidátovi mohou při předkládání stanoviska týkající se nekompetentnosti protikandidáta předložit navíc ještě jedno stanovisko, podle kterého jsou naopak oni vhodným kandidátem na prezidenta. Argumenty, které tázající kandidát předkládá, představují podporu oběma těmito stanoviskům. Uveďme si příklad takového strategického manévrování na ukázce z debaty J. Drahoš – M. Topolánek:

J. D.: „V roce 2003 Václav Klaus se ucházel o komunistické hlasy přímo v klubu KSČM. Tehdy řekl pan Grebeníček, že kdo chce hlasy komunistů, musí si pro ně přijít. Václav Klaus to udělal, Jan Sokol, jinak akademik, nepolitický akademik, podtrhávám, ten nikoliv. Klaus tehdy také řekl, že není antikomunista, ale nekomunista. A vy jste ho tenkrát volil. Udělal byste to znovu?“¹¹⁴

Ve výše uvedeném příkladu Drahoš předkládá argumentaci, která podporuje zdánlivě jediné implicitní stanovisko, podle kterého Topolánek není vhodným kandidátem na prezidenta. Drahoš předkládá v prvé řadě argument, že Topolánek v minulosti volil za prezidenta republiky Václava Klause. Je zřejmé, že tento argument by sám o sobě neobstál vůči kritice protikandidáta Topolánka, neboť je nezpochybnitelným právem voliče vybrat si kteréhokoliv kandidáta, aniž by se musel za svoji volbu zodpovídat. Pro posílení zdůvodňovací síly tohoto argumentu proto Drahoš přikládá další argumenty, podle kterých

---

¹¹⁴ *Tamtéž*, [22:19–22:47].

se Klaus ucházel o hlasy KSČM a prohlásil o sobě, že není antikomunistou. Všechny dosud zmíněné argumenty spočívají v předkládání faktů, ale stále nevysvětlují, proč skutečnost, že Topolánek kdysi volil Klause, znamená, že Topolánek není vhodným kandidátem na prezidenta. Abychom mohli Drahošovu argumentaci chápat jako podporující stanovisko, je třeba identifikovat implicitní premisu, podle které je podpora komunistů charakteristicky znakem morálního selhání. Tato premisa identifikuje Drahošův odmítavý postoj ke komunistické straně a spolupráci s ní. Pro podporu této premisy pak Drahoš přidává tvrzení, podle kterého se J. Sokol, jiný tehdejší kandidát na prezidenta, o hlasy komunistů neucházel. Vedle této podpory lze také zrekonstruovat implicitní premisu, že Sokol při své kandidatuře morálně neselhal. Všechny zmíněné argumenty jsou pro podporu výše zmíněného implicitního stanoviska spojeny argumentačním principem, který bychom mohli zrekonstruovat následujícím způsobem: *Volba morálně vadného kandidáta na prezidenta je výrazem vlastního selhání.* V obecné rovině bychom tedy mohli tuto argumentaci vyjádřit následujícím způsobem:

(1 M. Topolánek není vhodným kandidátem na prezidenta republiky.)

1.1a M. Topolánek volil V. Klause za prezidenta republiky.

1.1b V. Klaus se ucházel o hlasy komunistů.

1.1c V. Klaus o sobě prohlásil, že není antikomunista.

(1.1d Využití podpory komunistů je znakem morálního selhání.)

1.1d.1a J. Sokol se neucházel o hlasy komunistů.

(1.1d.1b J. Sokol v kandidatuře morálně neselhal.)

(1.1abcd' Volba morálně vadného kandidáta na prezidenta je charakteristicky výrazem vlastního selhání.)

Výše rekonstruovanou argumentací však není zcela vyčerpáno celé Drahošovo sdělení. Při důkladné analýze použitých prezentačních prostředků a znalosti kontextu můžeme dospět k závěru, že Drahošův výstup obsahuje ještě další argumentaci, která slouží k podpoře implicitního stanoviska, podle kterého sám Drahoš je vhodným kandidátem na prezidenta. Jako vodítko nám poslouží následující Drahošova věta: ...*Jan Sokol, jinak akademik, nepolitický akademik, podtrhávám, ten nikoliv.* Již výše bylo uvedeno, že z Drahošova sdělení vyplývá, že J. Sokol se jako prezidentský kandidát o hlasy komunistů neucházel a ve své kandidatuře neselhal. Drahoš přitom Sokola popisuje opakovaně jako akademika (podruhé jako nepolitického), tedy dává důraz na tuto

skutečnost, ač by jej jistě mohl popsat i jiným způsobem a případněji, např. jako filozofa, chartistu, apod. Pokud současně nahlédneme na kontext Drahošovy kandidatury, zjistíme, že sám Drahoš se v rámci volební kampaně prezentoval jako akademik a nezávislý kandidát. Z výše řečeného tedy vyplývá Drahošova snaha zdůraznit analogii mezi jeho a Sokolovou prezidentskou kandidaturou. Identifikace Sokola jako nezávislého akademika je přitom zdůrazněna specifickou volbou lexika v podobě slova *podtrhávám*. Tímto Drahoš naznačuje, že výše zmíněná identifikace byla zásadní pro Sokolovo rozhodnutí neucházet se o hlasy komunistů. Tvrzená podobnost Drahoše se Sokolem pak implikuje premisu, že Drahoš by se stejně jako Sokol neucházel o hlasy komunistů. Tato implicitní premisa je argumentem podporující implicitní stanovisko o vhodnosti Drahoše na pozici prezidenta, a to na základě argumentačního principu, který lze rekonstruovat následujícím způsobem: *Nezájem o hlasy komunistů je charakteristicky výrazem kandidátova morálního postoje*. Tuto Drahošovu argumentaci lze pak rekonstruovat následně takto:

(2 J. Drahoš je vhodným kandidátem na prezidenta republiky.)

(2.1 J. Drahoš by se neucházel o hlasy komunistů.)

2.1.1a J. Sokol se neucházel o hlasy KSČM.

(2.1.1b J. Drahoš je v relevantních ohledech podobný J. Sokolovi.)

2.1.1b.1a J. Sokol je nepolitický akademik.

(2.1.1b.1b J. Drahoš je nepolitický akademik.)

(2.1' Nezájem o hlasy komunistů je charakteristicky výrazem kandidátova morálního postoje.)

Zmínění osoby Jana Sokola Drahošem a jeho specifický volba prezentačních prostředků pro Sokolův popis jsou zde využity záměrně, v argumentačním smyslu, a v tomto smyslu se jedná o příklad strategického manévrování.

5.3.4 Možný výstup diskuse

Posledním aspektem, který je předmětem argumentační charakterizace debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora, je možný výstup diskuse. Ten je bezprostředně ovlivněn institucionálním cílem debat – umožnění publiku nalezení vhodného kandidáta na funkci prezidenta prostřednictvím konfrontace kandidátů.

Protože publikum je primárním adresátem diskuse a kandidátům jde především o přesvědčení publika ve svůj prospěch a zisk potenciálních hlasů v nadcházejících prezidentských volbách, nelze očekávat, že diskuse bude uzavřena úspěšným vyřešením názorového střetu kandidátů tak, jak s tím počítá pragma-dialektika v uzavírací fázi ideálního modelu kritické diskuse. Samotná diskuse kandidátů je ukončena vstupem moderátora na konci pořadu tak, jak můžeme vidět v debatě J. Hynek – M. Horáček:

J. H.: „Ale já nevím o tom, že by vůči vám byly nějaké urážky, že jste úchylný...“

M. H.: „Ale prosím vás, no jo... strašný věci.“

M: „Pánové, mrzí mě, že zrovna v tomto bodě vás musím přerušit, ale pořad se chýlí ke konci a nastává moment, kdy položím otázky já vám. Pane Horáčku (...) Pánové, teď uvidíme teda, jak jste přesvědčili voliče, kteří se na vás dívali. Já vám děkuju za férovou debatu, za férový souboj. Díky, že jste přišli.“¹¹⁵

Moderátor svým vstupem ukončuje diskusi, aniž by umožnil diskutujícím kandidátům její zhodnocení. Následuje závěrečná část pořadu, v rámci které moderátor pokládá každému kandidátovi jednu otázku. V úplném závěru pak moderátor ve zmiňované ukázce oceňuje férový průběh diskuse ze strany obou kandidátů. Moderátor také zmiňuje, že se po skončení pořadu teprve uvidí, jak dokázali kandidáti přesvědčit voliče v řadách publika. Právě publikum rozhoduje o výstupu diskuse v podobě udělení svého hlasu ve prospěch jednoho či druhého kandidáta. Toto rozhodování se děje přitom na dvou úrovních. V první řadě publikum (voliče) čekají po zhlédnutí pořadu s určitým časovým odstupem prezidentské volby. Pokud podle názoru daného posluchače ani jeden z kandidátů v debatě nepřesvědčil o svých schopnostech zastávat prezidentský úřad, pak se může tento posluchač zdržet hlasování a voleb se nezúčastnit. V opačném případě udělí svůj volební hlas tomu kandidátovi, který podle jeho názoru v diskusi dostatečně prokázal svoji kompetentnost k prezidentskému úřadu. Je ale nutné si uvědomit, že volební rozhodování publika je ovlivněno mnoha dalšími faktory (např. jiné televizní pořady, volební kampaň, vliv rodiny atd.), které vstupují do hry vedle těchto debat, a bylo by tedy

---

¹¹⁵ KUBÍK, Jiří. Moderátor odešel a adepti na prezidenta se do sebe pustili: Já jsem zveřejnil všechno. Co jste zveřejnil vy? In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 5. 12. 2017 [23:49–26:37]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/moderator-odesel-a-adepti-na-prezidenta-se-do-sebe-pustili-ja-jsem-zverejnil-vsechno-co-jste-zverejnil-vy-40422>.

ne zcela správné se domnívat, že výstup diskuse prezidentských kandidátů je jedinou determinantou finálního volebního rozhodování.

Druhá úroveň rozhodování publika se odehrává bezprostředně po skončení pořadu, jak vyplývá z následující ukázky – závěru debaty J. Drahoš – M. Topolánek:

M: „Tak já vám děkuju za vaše odpovědi. To byl poslední ze soubojů... z prezidentských soubojů na Seznamu. Na Facebooku můžete hodnotit, kdo z pánů vás přesvědčil lépe a po Novém roce se na Seznamu setkáme opět, tentokrát už v klasických rozhovorech jeden na jednoho. Děkuju.“¹¹⁶

Z této ukázky vyplývá, že diváci mají možnost vyjádřit svůj názor bezprostředně po skončení pořadu hlasováním na sociální síti Facebook. Toto rozhodování publika o výstupu diskuse lze empiricky mnohem snáze zachytit, neboť diváci v tomto případě hlasují na základě svého bezprostředního dojmu z debat na rozdíl od volebního rozhodování, kde do hry bezpochyby vstupují další faktory. Na druhou stranu právě proto toto hlasování ve vztahu k naplnění institucionálního cíle debat prezidentských kandidátů není podle mého názoru úplně relevantní, neboť mezi skončením pořadu a samotnými volbami mohou do voličova rozhodování vstoupit další činitele, které jeho původní názor mohou změnit.

Klíčové prvky argumentační charakterizace debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora lze vyjádřit v následující tabulce:

---

¹¹⁶ KUBÍK, Jiří. Vždyť vy jste nedokázal porazit ani kmotry ve vlastní straně, pustil se Drahoš do Topolánka. In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 21. 12. 2017 [26:26–26:40]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vzdyt-vy-jste-nedokazal-porazit-ani-kmotry-ve-vlastni-strane-pustil-se-drahos-do-topolanka-40888>.

Výchozí situace	Procedurální a materiální východiska	Argumentační prostředky	Možný výstup diskuse
<p>Implicitní stanovisko ohledně schopnosti kandidáta/neschopnosti protikandidáta zastávat prezidentský úřad</p> <p>Násobný smíšený názorový střet</p>	<p><u>Procedurální:</u></p> <p>Výměna otázek a odpovědí mezi kandidáty</p> <p>Formálními i neformálními pravidly regulovaná komunikační praxe</p> <p>Formální pravidla</p> <ul style="list-style-type: none"> - právní úprava - interní pravidla - specifická pravidla pořadu <p>Neformální pravidla</p> <p>Omezená délka pořadu</p> <p>Role: kandidáti v roli protagonistů, diváci pořadu primárním adresátem, smíšené publikum</p> <p><u>Materiální:</u></p> <p>Faktická i hodnotová východiska týkající se postojů, výroků a činů politických kandidátů</p>	<p>Argumentace ve prospěch implicitního stanoviska (prototypické užití symptomatického argumentačního schématu)</p> <p>Prototypický výskyt subordinativní a násobné argumentační struktury</p>	<p>Výsledek je určen volbou diváků v prezidentských volbách</p>

Závěr

V teoretické části této bakalářské práce byla představena pragma-dialektika a její pohled na argumentaci. Práce se zabývala standardním modelem pragma-dialektiky a jeho klíčovým konceptem – ideálním modelem kritické diskuse a jeho čtyřmi fázemi. Pozornost byla věnována také analýze argumentace a její rekonstrukci s důrazem na argumentační schémata a argumentační struktury. Dále byl v práci představen rozšířený model pragma-dialektiky a její pohled na vliv kontextu na argumentaci, koncept strategického manévrování a také typy komunikačních aktivit.

V analytické části byly nejprve představeny cíl a metody výzkumu, který spočíval v provedení analýzy debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora jako typu komunikační aktivity v politické doméně. Jedná se o formát pořadu, který se objevil na zpravodajském webu Seznam Zprávy v roce 2017 v souvislosti s blížícími se přímými volbami prezidenta České republiky. Pro analýzu byla použita argumentační charakterizace, nástroj rozšířeného modelu pragma-dialektiky. Tohoto nástroje bylo užito pro identifikaci překážek a omezení, se kterými se musí mluvčí v rámci argumentačních výměn v daném specifickém kontextu vyrovnat. V rámci samotné analýzy byly debaty rozloženy na čtyři empirické protějšky fází ideálního modelu kritické diskuse (výchozí situace, procedurální a materiální východiska, argumentační prostředky a možný výstup diskuse) a při jejich zkoumání na konkrétních příkladech ze dvou vybraných debat byly vymezeny základní charakteristiky tohoto typu komunikační aktivity, které byly následně prezentovány v závěrečné tabulce.

V rámci analytické části této práce bylo představeno také politické interview jako prototypický typ komunikační aktivity v politické doméně za účelem následného srovnání jeho základní charakteristiky s výsledky analýzy debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora. Nyní se tedy pokusím o tuto závěrečnou komparaci.

Institucionální cíle obou zmíněných typů komunikačních aktivit se podle mého názoru částečně překrývají už z toho důvodu, že oba spadají do politické domény. V obou případech dochází k informování diváků o politických názorech a činech politiků (kandidátů), kteří jsou vedeni k zodpovědnosti za své předchozí politické působení. V případě debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora je ale v rámci jejich institucionálního cíle navíc přítomen prvek volebního rozhodování diváků při přímé volbě prezidenta republiky. Zatímco v politickém interview politik skládá účty ze svého

politického působení a snaží se obhájit své činy tak, aby si zajistil případné znovuzvolení v budoucích volbách, v debatách prezidentských kandidátů jde o umožnění voličům porovnat slova a činy jednotlivých kandidátů, aby si následně mohli z nich vybrat toho vhodného. V případě politického interview převládá funkce vedení účastníků debaty k politické odpovědnosti za své konání, zatímco v debatách prezidentských kandidátů informační funkce ve vztahu k publiku (voličstvu).

V rámci výchozí situace dochází v obou případech k výměnám otázek a odpovědí. V případě politického interview probíhá tato výměna mezi moderátorem a politikem, v debatách prezidentských kandidátů bez účasti moderátora pak dochází k výměně mezi samotnými kandidáty. V případě politického interview otázky zásadně pokládá pouze moderátor politikovi na rozdíl od debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora, kde se kandidáti v pokládání otázek svému protikandidátovi střídají. Rozdíl mezi oběma typy komunikačních aktivit spočívá v charakteru předkládaného stanoviska. V politickém interview moderátor typicky zpochybňuje slova a činy politika, který je institucionálně zavázán je argumentačně bránit. Setkáváme se s jednoduchým i smíšeným názorovým střetem, podle toho, zda moderátor pouze předkládá pochybnosti nebo prezentuje vlastní stanovisko, že slova a činy daného politika jsou neadekvátní, přičemž moderátor v tomto svém konání zastupuje zájem veřejnosti. V rámci debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora nejsou pokládány otázky, stanoviska a vyjádřené pochybnosti motivovány zastupováním zájmu veřejnosti, ale snahou získat na svou stranu přízeň voličů. Proto se v tomto typu komunikační aktivity mnohem více setkáváme se smíšeným názorovým střetem, v rámci kterého dochází ke konfrontaci stanovisek týkajících se schopnosti či neschopnosti kandidátů zastávat prezidentský úřad. Navíc absence moderátora, který v pořadu pouze nastavuje základní pravidla diskuse, umožňuje, aby kandidáti v zájmu využít poskytnutý prostor co nejefektivněji k přesvědčení publika předkládali v rámci svých otázek více stanovisek. V debatách prezidentských kandidátů bez účasti moderátora se tak setkáváme typicky s násobným názorovým střetem.

Mezi procedurální východiska obou typů komunikační aktivity patří pravidla daná příslušnou právní úpravou a interní pravidla médií, které pořady vysílají. V případě debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora vystupují jako procedurální východiska do popředí specifická pravidla debaty. Ta spočívají v absenci moderátora, který může do diskuse kandidátů zasáhnout jen ve výjimečných případech, dále v nastolování témat a s tím souvisejících otázek samotnými kandidáty nebo časovým omezením týkajícím se celkové délky pořadu i množství času na jedno diskutované téma. V případě obou typů

komunikačních aktivit mají politici/kandidáti typicky roli protagonisty. Zatímco politik v rámci politického interview v této roli hájí svá slova a činy, prezidentský kandidát v debatě bez účasti moderátora předkládáním svého stanoviska poukazuje na nekompetentnost svého protikandidáta k prezidentskému úřadu. Zatímco důkazní břemeno v politickém interview je typicky povinen nést politik, v případě debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora se důkazní břemeno přenáší z jedné strany na druhou podle toho, který z kandidátů je na řadě s kladením otázky. V rámci politického interview moderátor zastupuje veřejný zájem, v debatách prezidentských kandidátů bez jeho účasti na začátku pořadu pouze nastavuje základní pravidla diskuse kandidátů. V obou případech je primárním adresátem publikum, které je charakteristicky smíšené. Shoda panuje i v charakteru materiálních východisek, mezi které patří výroky, činy a hodnoty politiků/kandidátů.

Mezi srovnávanými typy komunikačních aktivit panuje rozdíl v účelu, pro který jsou užívány argumentační prostředky. V případě politického interview politik volí takové argumentační prostředky, které slouží k odmítnutí kritiky ze strany moderátora a spočívají ve vznášení pochybností vůči moderátorovým stanoviskům nebo jejich odmítnutí, přičemž tato argumentace je zároveň namířená i proti jeho politickým oponentům. Moderátor pak svojí kritikou vybízí politika k odpovědnosti za svá slova a činy a nutí ho k tomu, aby tato slova a činy argumentačně hájil. V případě debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora dochází k užívání argumentačních prostředků, které slouží k podpoře stanoviska týkajícího se kompetentnosti daného kandidáta k prezidentskému úřadu. Tázající se kandidát předkládá argumentaci podporující jeho stanovisko, podle kterého je jeho protikandidát nevhodný k prezidentské funkci, dotazovaný kandidát pak užívá argumentační prostředky pro podporu opačného stanoviska, tedy že dotazovaný kandidát je vhodným pro prezidentskou funkci.

Posledním zkoumaným aspektem je možný výstup diskuse. Ten úzce souvisí s institucionálním cílem daného typu komunikační aktivity. V obou případech o tomto výstupu rozhoduje publikum. V případě politického interview je toto rozhodnutí usnadňováno přítomností moderátora, který může na konci pořadu diskusi shrnout a divákům tak naznačit, zda politik dokázal obhájit svá slova a činy. Pokud publikum dojde k závěru, že nikoliv, pak může být daný politik v důsledku toho sankcionován svým případným nezvolením v nadcházejících volbách. V případě debat prezidentských kandidátů bez účasti moderátora je rozhodnutí o výstupu diskuse plně v rukou publika. To hodnotí, zda daný kandidát dokázal přesvědčit o své kompetentnosti k prezidentskému

úřadu a podle toho se rozhodne, kterému z kandidátů udělí svůj hlas v nadcházejících přímých prezidentských volbách.

Debaty prezidentských kandidátů bez účasti moderátora představují nový formát politické debaty, který umožňuje voličům vybrat si vhodného kandidáta na prezidenta republiky a naopak pro kandidáty představuje další možnost, jak usilovat o získ volební podpory. Zatímco tyto debaty kladou na voliče větší nároky v tom smyslu, že pouze oni jsou arbitry výsledku diskusí kandidátů, pro diskutující kandidáty představují novou výzvu spočívající v rozhodnutí, jaké přesvědčovací a argumentační prostředky je vzhledem k omezením kladeným specifickými pravidly debat nejefektivnější použít. Bude bezpochyby zajímavé sledovat, zda se v českém mediálním prostoru tento formát ještě někdy objeví, ať už v souvislosti s dalšími přímými prezidentskými volbami či v modifikované podobě ve vztahu k jinému druhu demokratických voleb.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

ANDONE, Corina. *Maneuvering strategically in a political review: Analyzing and evaluating responses to an accusation of inconsistency*. Amsterdam: SicSat, 2010. ISBN 978-90-3610-220-9.

EEMEREN, Frans H. van. *Argumentation Theory: A Pragma-Dialectical Perspective*. Cham: Springer, 2018. ISBN 978-3-319-95381-6.

EEMEREN, Frans H. van. *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse: Extending the pragma-dialectical theory of argumentation*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2010. ISBN 978-90-272-8827-1.

EEMEREN, Frans H. van a GARSSSEN, Bart. Problems of Argumentation: An Introduction. In: EEMEREN, Frans H. van a GARSSSEN, Bart (ed.). *Pondering on Problems of Argumentation: Twenty Essays on Theoretical Issues*. Dordrecht: Springer, 2009, s. xi–xxi. ISBN 978-1-4020-9165-0.

EEMEREN, Frans H. van, GARSSSEN, Bart, KRABBE, Erik C. W., SNOECK HENKEMANS, A. Francisca, VERHEIJ, Bart a WAGEMANS, Jean H. M. *Handbook of Argumentation Theory*. Dordrecht: Springer, 2014. ISBN 978-90-481-9473-5.

EEMEREN, Frans. H. van a GROOTENDORST, Rob. *A Systematic Theory of Argumentation: The pragma-dialectical approach*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. ISBN 978-0-511-16485-9.

EEMEREN, Frans H. van a GROOTENDORST, Rob. *Speech Acts in Argumentative Discussions: A Theoretical Model for the Analysis of Discussions Directed towards Solving Conflicts of Opinion*. Dordrecht: Foris Publications, 1984. ISBN 90-6765-018-8.

EEMEREN, Frans H. van, GROOTENDORST, Rob, JACKSON, Sally a JACOBS, Scott. *Reconstructing Argumentative Discourse*. Tuscaloosa, London: The University of Alabama Press, 1993. ISBN 0-8173-0697-8.

EEMEREN, Frans H. van, GROOTENDORST, Rob a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentation: Analysis, Evaluation, Presentation*. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, 2002. ISBN 1-4106-0244-3.

EEMEREN, Frans H. van a HOUTLOSSER, Peter. Strategic Maneuvering: Maintaining a Delicate Balance. In: EEMEREN, Frans H. van a HOUTLOSSER, Peter (ed.). *Dialectic and Rhetoric: The Warp and Woof of Argumentation Analysis*. Dordrecht: Springer, 2002, s. 131–159. ISBN 978-94-015-9948-1.

EEMEREN, Frans H. van, HOUTLOSSER, Peter a SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Argumentative Indicators in Discourse: A Pragma-Dialectical Study*. Dordrecht: Springer, 2007. ISBN 978-1-4020-6244-5.

GUTMANN, Amy a THOMPSON, Dennis. Why Deliberative Democracy Is Different. In: PAUL, Ellen Frankel, MILLER, JR., Fred D. a PAUL, Jeffrey (ed.). *Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000, s. 161–180. ISBN 0-521-78620-7.

PERELMAN, Chaïm a OLBRECHTS-TYTECA, Lucie. *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame, London: University of Notre Dame Press, 1969.

SNOECK HENKEMANS, A. Francisca. *Analysing complex argumentation: The reconstruction of multiple and coordinatively compound argumentation in a critical discussion*. 2nd ed. Amsterdam: SICSAT, 1997. ISBN 90-74049-03-6.

Seznam použitých legislativních dokumentů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů*. 9. 2. 2009. ISSN 1211-1244.

Seznam použitých elektronických zdrojů

Etický kodex [online]. Seznam.cz, © 1996–2020 [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/>.

Kodex chování Seznam.cz a Seznamáků na sociálních sítích [online]. Seznam.cz, © 1996–2020 [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/kodex-chovani-seznam-cz-a-seznamaku-na-socialnich-sitich/>.

KUBÍK, Jiří. Moderátor odešel a adepti na prezidenta se do sebe pustili: Já jsem zveřejnil všechno. Co jste zveřejnil vy? In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 5. 12. 2017 [cit. 10. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/moderator-odesel-a-adepti-na-prezidenta-se-do-sebe-pustili-ja-jsem-zverejnil-vsechno-co-jste-zverejnil-vy-40422>.

KUBÍK, Jiří. Vždyť vy jste nedokázal porazit ani kmotry ve vlastní straně, pustil se Drahoš do Topolánka. In: *Výzva* [online]. Seznam Zprávy, 21. 12. 2017 [cit. 10. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vzdyt-vy-jste-nedokazal-porazit-ani-kmotry-ve-vlastni-strane-pustil-se-drahos-do-topolanka-40888>.

Redakční etický kodex [online]. Seznam.cz, © 1996–2020 [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné z: <https://o.seznam.cz/eticky-kodex/redakcni-eticky-kodex/>.

Seznam Zprávy [online]. Seznam.cz, © 1996–2020 [cit. 29. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/>.